

Pidetäänkö rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttamista tärkeänä?

Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin
tavoitteisiin

Turun yliopisto
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Sosiaalitieteiden laitos

Sosiaalipoliitiikan
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Susanna Salo

16.1.2024
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalipoliitikka

Tekijä: Susanna Salo

Otsikko: Pidetäänkö rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttamista tärkeänä? Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin

Ohjaaja: VTT, dosentti Milla Salin

Sivumäärä: 54 sivua

Päivämäärä: 16.1.2024

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan suomalaisten suhtautumista rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin, eli päihde- ja muuhun kuntouttamiseen sekä koulutukseen ja valmentamiseen työelämään. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten kaksi sosiaalipoliittista tavoitetta suhteutuvat muihin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin, sekä sitä, mitkä tekijät ovat yhteydessä asenteisiin kahden tavoitteen tärkeydestä. Sosiodemografisten tekijöiden, sukupuolen, iän, koulutustason, asuinalueen ja työmarkkina-aseman lisäksi tutkin, onko henkilön oman tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhriksi joutumisen kokemuksella yhteyttä käsityksiin sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeydestä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu suomalaisen kriminaalipoliitikan, rikosseuraamusjärjestelmän ja hyvinvointivaltion dynamiikasta, historiasta ja nykyisyydestä. Lisäksi tarkastelen aikaisempia tutkimuksia rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista sekä tekijöistä, joiden on havaittu olevan yhteydessä asenteisiin tavoitteista.

Tutkielmani on kvantitatiivinen tutkimus, jossa analyysimenetelminä käytän tunnuslukuja sekä lineaarista regressioanalyysia. Aineistona käytän Juha Kääriäisen tekemää ja TNS Gallup Oy:n keräämää kyselyaineistoa Suomalaisten oikeustaju: kansalaiset 2016. Tulosten perusteella kaksi sosiaalipoliittista tavoitetta ovat kohtuullisen tärkeitä suomalaisille. Vain kaksi muuta tavoitetta on suomalaisille tärkeämpiä: yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen sekä uhrien menetysten korvaaminen. Binääriset tarkastelut osoittavat, että asenteita päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeydestä selittävät sukupuoli, ikä, koulutustaso, työmarkkina-asema sekä oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhriksi joutuminen. Naiset kokevat tämän tavoitteen tärkeämmäksi kuin miehet, samoin nuorin ikäluokka verrattuna vanhimpaan ikäluokkaan. Tavoite koetaan tärkeämmäksi, mitä korkeampi henkilön koulutus on, ja työssäkäyville tavoite on tärkeämpi kuin eläkeläisille. Lisäksi uhriksi joutuneille henkilöille tavoite on tärkeämpi. Koulutusta ja valmentamista työelämään selittää ainoastaan korkeampi koulutustaso. Monimuuttujamallinnuksessa sosiodemografisten tekijöiden yhteydet tarkentuvat. Koulutuksen ja valmentamisen työelämään osalta koulutus selittää edelleen asenteita, mutta päihde- ja muun kuntouttamisen tavoitteeseen yhteydessä olevat muuttujat harvenevat. Monimuuttujamallissa enää sukupuoli ja koulutustaso selittävät käsityksiä tavoitteen tärkeydestä. Suomalaista tutkimusta rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista on hyvin niukasti, minkä takia on aiheellista tutkia aihetta lisää, etenkin sosiaalipoliittiselta kannalta.

Avainsanat: rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteet, oikeustaju, oikeuskäsitys, rikosseuraamusjärjestelmä, kriminaalipoliitikka, sosiaalipoliitikka

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Kriminaalipolitiikka, rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä ja hyvinvointivaltio	5
2.1	Kriminaalipolitiikan ja rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän kehitys Suomessa	6
2.2	Suomalainen kriminaalipolitiikka ja rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä 2000-luvulla	11
3	Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän sosiaalipoliittiset tavoitteet	14
3.1	Päihde- ja muu kuntoutus sekä koulutus ja valmentaminen työelämään sosiaalipoliittisina tavoitteina	14
3.2	Aikaisemmat tutkimukset rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin suhtautumisesta	17
4	Tutkimusasetelma	21
4.1	Tutkimuksen aineisto ja muuttujat	22
4.2	Tutkimusmenetelmät	25
5	Suomalaisten asenteet rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisia tavoitteita kohtaan	26
5.1	Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet sekä niiden suhteutuminen muihin tavoitteisiin	26
5.2	Sosiodemografisten tekijöiden sekä väkivallan tai varkauden uhriksi joutumisen yhteys suhtautumiseen rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista	31
5.3	Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin suhtautumista selittävät tekijät	36
6	Johtopäätökset ja pohdinta	40
	Lähteet	45

1 Johdanto

Rikosoikeudelliset seuraamukset aiheuttavat tasaisin väliajoin laajaa julkista ja poliittista keskustelua. Esimerkiksi tuomioistuinten antamat, lieviksi koetut rangaistukset ovat herättäneet paljon keskustelua viime vuosien aikana. Ylen uutisen (Mäntysalo 2021) mukaan keskustelun ja kritiikin kohteena ovat monesti vakavien väkivaltarikosten lyhyet tuomiot ja vankeusrangaistuksen välttäminen törkeiden pahoinpitelyiden kohdalla. Ylen uutisessa mainitaan, kuinka suuri osa tuomioista on ehdollisia vankeusrangaistuksia ehdottoman vankeusrangaistuksen sijaan. Artikkelissa tuomioiden lievyyttä peräti hämmästellään, ja ratkaisuksi ehdotetaan jopa törkeän pahoinpitelyn vähimmäisrangaistuksen nostamista. Maaseudun Tulevaisuuden artikkelin (Mäkelä 2020) otsikossa luonnehditaan kuinka ”Ihmishengen pystyy sovittamaan 4–4,5 vuoden istumisella”. Artikkelin kuvaileekin Suomen asettuvan pohjoismaisessa vertailussa henkirikosten tilastoinnissa ensimmäiseksi, eli Suomessa tehdään enemmän henkirikoksia kuin muissa Pohjoismaissa. Suomessa myös esiintyy väkivaltaa ja henkirikoksia keskiarvallisesti enemmän kuin muissa EU-maissa. Silti väkivaltarikoksien kohdalla tuomiot ovat harvoin rangaistusasteikon yläpäässä, mitä artikkeli kuvailee kummalliseksi yhtälöksi. (Mäkelä 2020.)

Julkinen keskustelu ulottuu kuitenkin myös siihen, mihin suomalaisen rikosseuraamusjärjestelmän¹ lieviksi koetut rangaistukset todellisuudessa perustuvat. Ylen toisessa uutisessa (Tervo 2020) tuodaan esille suomalaisen kriminaalipolitiikan² positiivisia puolia kuvailemalla, miten kriminaalipolitiikka perustuu demokratiaan ja tasa-arvon ideaaliin. Uutisessa käsitellään myös, miten rangaistuksia koskeva keskustelu on koventunut ja yleinen rankaisuhenkisyys on kasvanut yhteiskunnassa.

Rikollisuus, rikosoikeudellisten seuraamusten lievyys, tuomioiden pituudet – nämä kaikki aiheet herättävät paljon keskustelua mediassa. Halusin tarkastella aihepiiriä näkökulmasta, joka saattaa jäädä herkästi sivuun. Seuraamusten ja rangaistusten pituuden ohella on oleellista ymmärtää, millaisia tavoitteita rikosoikeudellisilla seuraamuksilla on, eli mihin niillä pyritään.

¹ ”Rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä on kyse niistä seuraamuksista, joita voidaan määrätä rangaistavaksi säädetyn menettelyn vuoksi” (Matikkala 2021, 1). Rikosoikeudellisia seuraamuksia voivat olla muun muassa hallinto-oikeudelliset seuraamukset, vankeus-, valvonta- tai sakkorangaistukset, yhdyskuntapalveluseuraamukset, turvaamistoimenpiteet ja siviilioikeudelliset seuraamukset (Matikkala 2021, 1).

² Kriminaalipolitiikalla tarkoitetaan tyypillisesti niitä yhteiskunnallisia ja poliittisia toimia, jotka liittyvät tai joilla vaikutetaan rikoksiin ja rikollisuuteen, mutta kriminaalipolitiikkaan kuuluu myös muun muassa sosiaalipolitiikkaa, yhdyskuntasuunnittelua, terveyspolitiikkaa, koulutuspolitiikkaa sekä kontrollipolitiikkaa (Anttila, Heinonen, Koskinen & Lahti 1974, 11–12; Oikeusministeriö 2007, 4).

Rikosoikeudellisilla seuraamuksilla on monia tavoitteita, joihin kuuluu muun muassa retributiivinen rankaiseva kosto, laaja pelotevaikutus eli yleisestäävyys, eristäminen sekä menetysten korvaaminen (Oswald, Hupfeld, Klug & Gabriel 2002, 86).

Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi rikosoikeudellisilla seuraamuksilla on sosiaalipoliittisia tavoitteita, jotka voidaan asettaa laajemman kuntouttamistavoitteen alle. Sosiaalipoliittisilla tavoitteilla viitataan tässä tutkimuksessa päihde- ja muuhun kuntoutukseen sekä koulutukseen ja valmentamiseen työelämään. Myös nämä tavoitteet herättävät julkista keskustelua aika ajoin. ”Törkeästä rattijuopumuksesta tuomittu Pekka sai apua alkoholismiin, kun systeemi kerrankin toimii”, näin uutisoi Yle marraskuussa 2023 (Kuivas 2023). Uutisessa käsitellään Rikosseuraamuslaitoksen resurssien riittämättömyyttä ja pohditaan, miten laajamittainen resurssien puute vaikuttaa myös rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttamiseen. Rikosseuraamuslaitoksen resurssit on leikattu vuodesta 2006 lähtien, mikä on johtanut siihen, että rikosseuraamusasiakkaita ei pystytä enää kuntouttamaan tarpeeksi tai ollenkaan. Uutisessa myös painotetaan kuntoutuksen tärkeyttä etenkin uusintarikollisuuden ehkäisyn kannalta. (Kuivas 2023.)

Toinen tarkastelemani tavoite, koulutus ja valmentaminen työelämään, on ollut läsnä julkisessa keskustelussa erityisesti sen kohtaamien haasteiden osalta. Turun Sanomien (Härkönen 2016) uutisessa Suomea kuvaillaan Pohjoismaiden ”surkeimmaksi” vankien opetuksessa, sillä hyvin harvat vangit osallistuvat koulutukseen vankeusaikanaan. Myös tässä uutisessa huolta on herättänyt resurssien riittämättömyys sekä resurssien puutteen mahdollinen vaikutus uusintarikollisuuteen. (Härkönen 2016.) Vaikka uutinen on useamman vuoden vanha, se on ajankohtainen, sillä vankien koulutuksessa on yhä vastaavia haasteita (ks. Hartoneva, Martikainen, Pajuoja & Vartia 2023, 140–141).

Julkisen keskustelun lisäksi sosiaalipoliittinen kuntouttamistavoite on keskeinen myös kriminaalipoliittisessa ja sosiaalipoliittisessa tutkimuksessa. Erityisesti kuntouttamisen vaikutusta uusintarikollisuuteen on tutkittu runsaasti, ja tulokset ovat olleet hyvin vaihtelevia. Kuntoutuksella on mahdollista vähentää uusintarikollisuutta ja sen riskiä (ks. Allen, Mackenzie & Hickman 2001, 509–510; Laaksonen & Tyni 2015, 313), mutta osassa tutkimuksia näitä vaikutuksia ei havaita (ks. Tyni & Blomster 2012, 630; 633). Vaikka tulokset kuntoutuksen vaikutuksesta uusintarikollisuuteen ovat olleet ristiriitaisia, on tärkeä huomioida, että rikosseuraamusasiakkaiden motivaation ja ajatteluun voidaan vaikuttaa kuntouttavien ohjelmien avulla. Lisäksi kuntouttamisen eri muodot tarjoavat mielekästä tekemistä erityisesti

vankeusrangaistusta suorittaville rikosseuraamusasiakkaille, ja samalla ne edistävät laitosturvallisuutta (Tyni, Keinänen & Kipinoinen 2014, 20).

Rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden tarkastelu sekä niiden toteutumisen tutkiminen on tärkeä osa kriminaalipoliittista ja sosiaalipoliittista tutkimusta. Tärkeys voidaan tiivistää fraasiin ”sosiaalipoliittikka on parasta kriminaalipoliittikkaa”, mikä on ollut osa suomalaisen kriminaalipoliitiikan diskurssia aina 1960-luvulta asti (Anttila ym. 1974, 107; Lappi-Seppälä 2013, 42; Tyni 2015, 27). Rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden kautta on mahdollista tarkastella seuraamusten toimivuutta (Gottfredson & Taylor 1984, 191) tutkimalla, onnistutaanko niillä esimerkiksi vähentämään uusintarikollisuutta. Muuttuvassa yhteiskunnassa on tarpeellista arvioida, vastaavatko kansalaisten näkemykset todellisia käytössä olevia rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita, sillä tavoitteisiin on mahdollista vaikuttaa eri tavoin. Väestön näkemyksiä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista on tärkeää tutkia, sillä kansalaisten mielipiteellä on vaikutusta siihen, millaista politiikkaa harjoitetaan. Julkisella mielipiteellä usein perustellaan poliittisia päätöksiä myös kriminaalipoliitiikan kentällä. (Jerre 2012, 40.)

Lisäksi näkemysten tutkiminen on tärkeää, koska harjoitetulla politiikalla tulee olla legitimitettä. Esimerkiksi tuoreimmassa Petteri Orpon hallitusohjelmassa (Valtioneuvoston julkaisuja 2023, 19–196) kriminaalipoliitiikan osalta on mainittu sosiaalipoliittisesta näkökulmasta keskeisiä asioita. Hallitusohjelmassa tavoitteena on kehittää väkivalta- ja seksuaalirikollisten kuntouttamispalveluita sekä moniammatillista kuntouttamista vankilaaikana. Tavoitteena on myös lisätä molempien taloudellisia resursseja. Ohjelmassa on kuitenkin myös ankarampia, rankaisevampaan suuntaan viittaavia toimia, kuten vähimmäisrangaistuksen korottaminen törkeän ampuma-aserikoksen kohdalla, vankilasta luvatta poistumisen säättäminen rangaistavaksi sekä vaarallisimpien vankien vapautumisen estäminen. Hallitusohjelmassa tavoitteena on lisäksi ehkäistä uusintarikollisuutta ja vähentää muun muassa nuoriso- ja jengirikollisuutta. Nämä kaikki hallitusohjelman tavoitteet heijastuvat myös siihen, millaisia tavoitteita rikosoikeudellisilla seuraamuksilla tulisi olla.

Oikeustaju ja julkinen mielipide on yleinen tutkimusaihe eri tieteenaloilla. Myös rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita on tutkittu kansainvälisesti monipuolisesti. (Ks. Gottfredson & Taylor 1984; Warr & Stafford 1984; Roberts & Gebotys 1989; Cullen, Fisher & Applegate 2000; Doob 2000; Roberts & Stalans 2004; Gromet & Darley 2009; Piquero & Steinberg 2010.) Suomalaista ja pohjoismaista tutkimusta on kuitenkin tehty hyvin vähän (ks.

kuitenkin Bondeson 2005; Kääriäinen 2018c). Sosiaalipoliittiset tavoitteet taas ovat olleet tutkimuksissa kohtuullisen harvoin keskiössä (ks. Applegate, Cullen & Fisher 2002; Mackey, Courtright & Packard 2006; Falco & Turner 2013), ja usein niitä on verrattu dominoivaan retributiiviseen rankaisevaan tavoitteeseen taikka eristämistavoitteeseen (ks. Warr & Stafford 1984; Bondeson 2005; Gromet & Darley 2009).

Tässä pro gradu -tutkielmassa paikkaan edellä esille tuotua tutkimustarvetta tarkastelemalla suomalaisten asenteita rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisia tavoitteita kohtaan. Tutkimukseni aineisto on Juha Kääriäisen (2016) tekemä ja TNS Gallup Oy:n keräämä kyselyaineisto Suomalaisten oikeustaju: kansalaiset 2016.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen: 1) kuinka tärkeäksi suomalaiset kokevat kaksi rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittista tavoitetta, eli päihde- ja muun kuntoutuksen sekä koulutuksen ja valmentamisen työelämään; 2) miten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin suhtautuminen eroaa suhtautumisesta muihin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin, jotka ovat varoittavana esimerkkinä toimiminen, rikoksiin syyllistyneiden yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttaminen, rikollisille kostaminen, yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen, uhrien taloudellisten ja terveydellisten menetysten korvaaminen, vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta sekä uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun edistäminen, sekä 3) mitkä taustatekijät ovat yhteydessä siihen, miten tärkeinä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisia tavoitteita pidetään. Taustatekijät, joiden yhteyttä asenteisiin tutkin ovat sukupuoli, ikä, koulutus, asuinalue, työmarkkina-asema sekä henkilön oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhriksi joutuminen.

2 Kriminaalipolitiikka, rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä ja hyvinvointivaltio

Tässä pääluvussa tarkastelen suomalaisen kriminaalipolitiikan tavoitteita sekä kriminaalipolitiikan ja rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän kehitystä Suomessa. Oikeusministeriön kriminaalipoliittisessa ohjelmassa (2007, 2–4) kriminaalipoliittisilla toimilla tavoitellaan rikosten ehkäisemistä, luotettavan rikosseuraamusjärjestelmän toiminnan varmistamista, oikeudenmukaisuuden jakamista, rikollisuuskontrollin sekä rikosvahinkojen aiheuttamien kustannusten minimoimista sekä oikeudenmukaisen ja ennustavan rikosoikeusjärjestelmän ylläpitoa.

Suomalaista kriminaalipolitiikkaa luonnehtiikin rationaalisuus, humanisuus ja tiivis linkittyminen sosiaalipolitiikkaan, missä rikollisuutta torjutaan panostamalla sosiaalisen marginalisaation ehkäisyyn sekä edistämällä tasa-arvoa (Lappi-Seppälä & Tonry 2011, 24; Lappi-Seppälä 2021, 92–112). Kriminaalipolitiikan kautta rikollisuuteen pyritään vaikuttamaan eri tavoin. Näihin tapoihin kuuluu yleiset yhteiskuntapoliittisten toimet kuten vapautuneiden vankien jälkihuolto, rikosoikeudelliset seuraamukset, kiinnijäämisriskin todennäköisyyden lisääminen esimerkiksi ilmoitusalttiuden kautta sekä rikosten ennaltaehkäisy vähentämällä tilaisuuksia rikollisuuteen. (Laine 2007, 192–196.)

Suomalaisella hyvinvointivaltiolla on merkittävä rooli rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän toiminnassa sekä kriminaalipolitiikassa laajemmin. Laitisen ja Aromaan (1993, 20–25) mukaan pohjoismainen kriminaalipolitiikka perustuu työläisväestön poliittisen vallan kasvulle sekä demokratian kehittymiselle Suomessa. Kriminaalipolitiikka ja hyvinvointivaltio ovatkin kehittyneet rinnakkain, eli hyvinvointivaltion kehitys on vaikuttanut keskeisesti kriminaalipolitiikan kehitykseen (Häkkinen 2016, 346; Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson 2018, 323).

Kuten jo edellä totesin, suomalaista kriminaalipolitiikkaa on luonnehdittu rationaaliseksi ja inhimilliseksi (Lappi-Seppälä & Tonry 2011, 24; Lappi-Seppälä 2021, 92–112). Vahva ja universalistinen hyvinvointivaltio luo tällaista rationaalista ja inhimillistä kriminaalipolitiikkaa edistämällä sosiaalista ja taloudellista tasa-arvoisuutta, turvallisuutta, luottamusta sekä solidaarisuutta. Universaali sosiaalipolitiikka taas tasaa hyvinvointieroja, mikä vaikuttaa rationaaliseen ja inhimilliseen kriminaalipolitiikkaan. (Lappi-Seppälä & Tonry 2011, 5; Lappi-Seppälä 2012, 104–105; Lappi-Seppälä 2021, 110–112.)

Hyvinvointivaltion roolia suomalaisessa kriminaalipolitiikassa havainnollistaa myös pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyys³. Pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyydellä tarkoitetaan Pohjoismaiden matalia vankilukuja sekä maiden vankilaoloja. Pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyyden juuret ulottuvat Pohjoismaiden egalitaristisiin kulttuuriarvoihin sekä sosiaalisiin rakenteisiin. Väestön samanlaisuus ja homogeenisyys, solidaarisuus sekä yhtenäisyys mahdollistivat pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyyden kehittymisen. Pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyyden yhteys hyvinvointivaltioon, sen kehittymiseen ja sen arvojen edistämiseen on äärimmäisen tiivis. (Pratt 2008a, 119–129.)

2.1 Kriminaalipolitiikan ja rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän kehitys Suomessa

Kriminaalipolitiikalla ja rikosoikeudellisella seuraamusjärjestelmällä on pitkä historia. Lappi-Seppälän (2013, 50–52) mukaan kriminaalipolitiikkaa luonnehti 1900-luvun alkuvuosista aina 1950-luvulle asti kriisiajat, niistä toipuminen sekä ankara kriminaalipolitiikka. 1960-luvulta 1980-luvun ja 1990-luvun taitteeseen asti kriminaalipolitiikassa vallitsi liberaali reformikausi, joka vaihtui 1990-luvulla punitiiviseen, rankaisevaan asenneilmastoon. 2000-lukua puolestaan määrittelee kriminalisointien kiristyminen ja nousevien vankilukujen hallinta.

1900-luvun alusta 1950-luvulle – kriisiajat ja niistä toipuminen

1900-luvun ensimmäisen puoliskon vuosikymmeniä kuvasti kriisiajat, eli vuoden 1918 sisällissota sekä myöhemmin toinen maailmansota. Sisällissodan jälkeen Suomi ei ollut vielä hyvinvointivaltio, mikä heijastui myös kriminaalipolitiikkaan. Kriminaalipolitiikka ja seuraamusjärjestelmä olivat rankaisevia ja ankaria. (Anttila ym. 1974, 103–104; Häkkinen 2020a, 77; 90–91.) Eurooppalaisessa kriminaalipolitiikassa vallinnut Franz von Lisztin kriminaalipoliittinen aate erityisestävyydestä saapui Suomeen 1900-luvun alussa. Aatteeseen kuului tavoite siitä, että rikoksentekijä joko parannetaan, eristetään tai häntä varoitetaan, riippuen rikoksentekijän luonteesta. Esimerkiksi ehdollisen rangaistuksen käyttöönotto vuonna 1918 peilasi tätä erityisestävyyttä. (Anttila ym. 1974, 93–101.)

Vaikka Suomi kuuluu Prattin (2008a; 2009b) pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyyden perheeseen, 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä Suomi kuitenkin erottui muista Pohjoismaista vankiluvuissa. Korkeat vankiluvut peilasivat kriisiaikojen ankaraa

³ John Pratt (2008) otti termin käyttöön artikkelikokoelmassaan 2000-luvulla

seuraamusjärjestelmää ja ankaraa kriminaalipolitiikkaa. Suomessa vankiluku kasvoi merkittävästi vuosisadan ensimmäisinä vuosikymmeninä punaisille annettujen rangaistuksien sekä yleisen rikollisuuden kasvun takia. Suurten yhteiskunnallisten muutosten, teollistumisen ja kaupungistumisen, johdosta väestö kasvoi nopeasti, jolloin maaseudun tilattoman väestön ongelmat lisääntyivät, mikä taas johti rikollisuuden kasvuun. (Hannula 2004, 258; 485; Lappi-Seppälä 2013, 19; Häkkinen 2020a, 77; Häkkinen 2020b, 11–12.) 1920-luvulla kriminaalipolitiikassa koettiin haasteita etenkin vankeinhoidossa suuren vankimäärän takia, mikä johtui punaisista vangeista sekä alkoholijuomia koskevasta kieltolaista. Vankien vankeusajan tavoite päätettiin tämän vuoksi uudistaa. Tavoitteeksi muodostui sijoittaa vangit tuloa tuottavaan työtoimintaan. (Laitinen 2002, 297–299; Salminen 2002, 309; Hannula 2004, 259, 485; Tyni 2015, 28; Häkkinen 2020b, 11–12.)

1930-luvun lopulla toinen maailmansota alkoi, mikä johti yhteiskunnan järkkymiseen myös Suomessa, mikä taas johti kontrollin tarpeen lisääntymiseen. 1930-luvulla Suomen kriminaalipolitiikka ankaroituikin oikeistolaisuuden myötä. Ankaroitumisen taustalla oli ensin 1920-luvun taloudellinen nousukausi, joka taittui lopulta taloudelliseksi lamaksi. 1930-luvun alussa lainsäädäntöä uudistettiin runsaasti ja tarkoituksena oli ottaa ankara ote rikollisuuteen puuttumiseen. (Hannula 2004, 260–261.) Tällainen kriisiaikojen rikosoikeuteen perustuva kriminaalipolitiikka jatkui myös 1940-luvulla (Lappi-Seppälä 2013, 18). Suomen taloudelliset edellytykset eivät olleet heti toisen maailmansodan jälkeen riittävät kehittämään yksilöihin keskittyvää, kuntouttavaa näkökulmaa kriminaalipolitiikkaan ja seuraamusjärjestelmään, vaan rangaistus- ja tekopainotteisuus säilyi ennallaan (Kivivuori ym. 2018, 329). Rankaisukeskeisyyttä ilmensi esimerkiksi ruumiinrangaistuksen takaisin käyttöönotto vuodesta 1930 vuoteen 1946 asti vesileipävankeuden muodossa, jossa rikoksenteikijän ravintona oli vain vettä ja leipää (Von Hofer & Lappi-Seppälä 2013, 172).

Toisen maailmansodan aikana ja välittömästi sen jälkeen tapahtui jälleen piikki vankilukujen kasvussa, mikä johtui lisääntyneestä rikollisuudesta sekä ankarasta rangaistuskäytännöstä kenttäoikeuksien aikana. (Lappi-Seppälä 2012, 19.) Kun rikollisuus kasvoi, lisää kriminaalipoliittisia päätöksiä ja toimia toteutettiin. Rangaistussäännöksiä kovennettiin, esimerkiksi ankarampi eristämislaki otettiin käyttöön. (Anttila ym. 1974, 103–106.) 1950-luvulla kriminaalipolitiikan ankaruudesta huolimatta vankimäärä koettiin liian korkeaksi, ja siihen alettiin puuttua eri tavoin. Kenttäoikeudet lakkautettiin, sota-ajan poikkeusvangit armahdettiin ja tuomioistuimet lievensivät rangaistuksia. Vaikka vankiluku lähti näiden toimien

ansioista laskuun, se oli kuitenkin vielä 1950-luvulla kolmin- tai nelinkertainen verrattuna muihin Pohjoismaihin. (Lappi-Seppälä 2013, 20–24.)

1960–1980-luvut – hyvinvointivaltio ja reformikausi

Suomalaisen hyvinvointivaltion syntyessä 1960-luvulla kriminaalipolitiikka alettiin nähdä osana sosiaalipolitiikkaa. ”Sosiaalipolitiikka on parasta kriminaalipolitiikkaa” muodostui yleiseksi fraasiksi kuvailla kahden politiikan suhdetta ja yhteiskunnan suhtautumista rikollisuuteen. Rikollisuutta pyrittiin vähentämään edistämällä tasa-arvoisia mahdollisuuksia elämässä, parantamalla elinympäristöä, edistämällä huono-osaisten asemaa ja poistamalla taloudellista puutetta. (Anttila ym. 1974, 107; Kekkonen & Inha 2003, 230–231; Lappi-Seppälä 2013, 42; Tyni 2015, 27.) Rankaisukeskeisestä rikollisuuden torjumisesta siirryttiin kohti rationaalista kriminaalipolitiikkaa, jonka keskiössä oli säännellä rikollisuudesta johtuvia kustannuksia ja kärsimyksiä sekä korostaa, että valtiolla on päävastuu näistä kustannuksista. (Kekkonen & Inha 2003, 184–185; 188; 225–228; Lappi-Seppälä 2013, 42; Melander 2013, 56–59.) Liberaali uudistushenkinen kriminaalipolitiikka vaikutti vankimäärän vähentämishjelman sekä lainsäädännöllisten lievennysten kautta vankilukuun, joka jatkoi laskuaan. Myös rangaistusasteikot sekä vankeinhoidon ja tuomioistuinten käytännöt lievenivät. (Kekkonen & Inha 2003, 190–193; Lappi-Seppälä 2007, 9; Lappi-Seppälä 2012, 107.)

Vankimäärän laskun ja kriminaalipolitiikan lievenemisen lisäksi 1960-luvulla Suomessa alkoi kriittinen keskustelu pakkohoitoon perustuvan hoitoideologian roolista kriminaalipolitiikassa. Hoitoideologian tavoitteena oli yhteiskunnasta poikkeavien rikollisten hoitaminen ja parantaminen vanhanaikaisen pakkohoitajärjestelmän avulla. Kritiikki kohdistui pitkiin laitosrangaistuksiin, pakkolaitosjärjestelmään, vankeusrangaistuksen liialliseen käyttöön sekä korkeaksi koettuun vankilukuun. (Laine 2002, 131; Lappi-Seppälä 2006, 157; Tyni 2015, 27.) Pakkohoitajärjestelmä ja sen hoitoideologia eivät sopineet osaksi uudistushenkistä kriminaalipolitiikkaa. Hoidollisten elementtien ei haluttu olevan osa seuraamusten täytäntöönpanoa, koska hyvinvointivaltion muut toimijat, eli sosiaali- ja terveystalvet, pitivät huolta hoidollisten elementtien toteuttamisesta. Kuntoutuksen ei myöskään haluttu olevan kurituskeino. (Lappi-Seppälä 2013, 42.)

Kriminaalipoliittisen reformismin tuotokset näkyivät vielä 1970-luvulla runsaiden lainsäädännöllisten uudistusten muodossa. Esimerkiksi hoitoideologian vastaanottama kritiikki edellisen vuosikymmenen kriminaalipoliittisessa keskustelussa johti pakkohoitajärjestelmän uudistamiseen. Tämä uudistaminen johti myös siihen, että maailmanlaajuinen kuntoutusta

kritisoiva keskustelu⁴ ei tullut osaksi suomalaista kriminaalipolitiikka 1970-luvulla. (Anttila ym. 1974, 107; Lahti 1996, 135; Laine 2002, 130–131; Lahti 2021, 69.) Kriminaalipolitiikka oli yhä osa sosiaalipolitiikkaa, ja myös humanin sekä rationaalisen kriminaalipolitiikan retoriikka alkoi vahvistua, jolloin rikosoikeudelliset seuraamukset siirtyivät viimeiseksi rankaisuvaihtoehdoksi. 1970-luvulla alettiin keskittyä ennustettavuuteen, rangaistusten oikeudenmukaiseen suhteeseen rikokseen sekä yhdenvertaisuusperiaatteen kunnioittamiseen. (Anttila ym. 1974, 107–122; Kekkonen & Inha 2003, 225–226; 229–230; Lappi-Seppälä 2012, 87; Lahti 2021, 69.) Myös vankien lukumäärä jatkoi laskuaan 1970-luvulla. Yksi merkittävä tekijä laskun jatkumiselle oli varkausrikoksen rangaistuksen lieventäminen. (Laine 2002, 131; Lappi-Seppälä 2012, 88.)

1980-luvulla kriminaalipolitiikkaa hallitsi rationaalinen ja pragmaattinen lähestymistapa seuraamusjärjestelmän rangaistuskäytäntöjen lieventymisen jatkuessa. Muun muassa yhdyskuntapalvelu ja sovittelu tulivat vaihtoehdoiksi vankeusrangaistukselle. Vankiluku jatkoi laskuaan yhteiskunnan nykyaikaistuessa, vaikka muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomi yhä nähtiin korkean vankiluvun maana. (Kekkonen & Inha 2003, 182–186; 191–193; Laine 2007, 344.)

Kriminaalipoliittisissa ja rikosoikeudellisissa uudistuksissa keskiössä oli 1980-luvulla taloudellinen tehokkuus. Usko taloudellisen kasvun jatkumiseen oli alkanut heiketä, mikä johtui muun muassa hyvinvointivaltion kustannusten paisumisesta sekä vuoden 1973 öljykriisistä. Tämä vaikutti kriminaalipolitiikan taloudellisuutta ja tehokkuutta painottavan näkökulman syntyyn. (Kekkonen & Inha 2003, 326–327.) Taloudellisesti tehokasta ja kilpailukykyistä linjaa edistettiin asennekampanjoilla ja tilannelähestymistapastrategioilla, joiden avulla pyrittiin vaikuttamaan rikollisuuteen nopeasti. Myös kansainvälistymisellä ja globalisaation vahvistumisella oli roolinsa kilpailukyvyn ja taloudellisen tehokkuuden korostumisessa. Toisaalta kansainvälisyys vaikutti suomalaiseen kriminaalipolitiikkaan muilla tavoin, kun ihmisoikeusperiaatteet ja ihmisoikeussopimusten standardit tulivat osaksi suomalaista kriminaalipolitiikkaa ja lainsäädäntöä. (Kekkonen & Inha 2003, 231; 236–237.)

1990-luku – punitiivinen ja rankaiseva käänne

1990-luvulla tapahtui merkittävä muutos verrattuna edelliseen kolmeen vuosikymmeneen: kriminaalipolitiikka muuttui jälleen ankarammaksi. Ankaroitumiseen vaikutti useat

⁴ Ks. Laine 2002, 128–132

yhteiskuntaan vaikuttaneet muutokset, kuten eriarvoistumisen ja syrjäytymisen lisääntyminen sekä taloudellinen lama. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset aiheuttivat työttömyyden ja tuloerojen kasvua sekä leikkauksia sosiaalipalveluissa. (Kekkonen & Inha 2003, 194; 233; Lappi-Seppälä 2012, 107; Lappi-Seppälä 2013, 43–52; Tyni 2015, 27; Häkkinen 2018, 173–174; Häkkinen 2020a, 91; Lahti 2021, 199.)

Työttömyyden, leikkauksien ja tuloerojen kasvun lisäksi myös muut sosiaalisten ongelmat lisääntyivät. Muun muassa mielenterveysongelmat ja huumausaineiden käyttö lisääntyivät, mikä johti paineisiin kiristää kriminaalipoliittista kontrollia. Sosiaalisten ongelmien lisääntyminen taas lisäsi rikollisuuden pelkoa, mikä johti tarpeeseen kiristää kriminaalipolitiikkaa. Sosiaalisten ongelmien ja yhteiskunnallisten muutosten lisäksi myös kansainväliset ja globaalit muutokset, kuten Neuvostoliiton hajoaminen, lisäsivät epävarmuutta ja johtivat rikollisuuden pelon kasvuun. (Kekkonen & Inha 2003, 192–193; Häkkinen 2020a, 26.) Häkkinen (2020a, 83) kuitenkin mainitsee, että Suomessa punitiivisuuden ja ankaroitumisen kasvu ei näkynyt seuraamusjärjestelmän sääntelyssä kokonaisvaltaisesti. Ankaroituvan asenneilmaston pystyi kuitenkin havaitsemaan huumausainerikosten, seksuaalirikosten sekä väkivaltarikosten kriminalisointien kiristymisessä.

Globaali hyvinvointivaltion kritiikki linkittyi kriminaalipolitiikan ankaroitumiseen 1990-luvulla. Kriminaalipolitiikka on tiiviisti yhteydessä hyvinvointivaltioon sekä sosiaalipolitiikkaan, minkä takia muutokset hyvinvointivaltiossa tai sosiaalipolitiikassa vaikuttavat myös kriminaalipolitiikan harjoittamiseen. (Lappi-Seppälä & Tonry 2011, 24–26.) Usko hyvinvointivaltion yhtäjaksoiseen kasvuun loppui laman myötä, jolloin hyvinvointivaltio koettiin liian kalliiksi ja jopa yksilöä tukahduttavaksi. Muutos suhtautumisessa hyvinvointivaltioon tapahtui samaan aikaan kuin kriminaalipolitiikan punitiivinen käänne. Tämän ajatustavan rinnalla myös sosiaalisten ongelmien koettiin johtuvan yksilöstä itsestään, heidän tekemistä elämänvalinnoista, mikä päti myös näkemykseen rikollisuudesta. Nämä painotukset muissa politiikoissa heijastuivat siis kriminaalipolitiikkaan ankaroitumisen muodossa. (Kekkonen & Inha 2003, 233–236; Lappi-Seppälä 2013, 43.) Pratt (2008b, 280) toisaalta esittää, että suomalainen hyvinvointivaltio onnistui kuitenkin vähentämään laman vaikutuksia kohtuullisesti, eikä esimerkiksi rikosten määrä lähtenyt heti nousuun.

Muutokset ankaroituvassa kriminaalipolitiikassa näkyivät lainsäädännön tiukentumisessa sekä vankiluvuissa, jotka lähtivät pitkän laskukauden jälkeen nousuun uuden vuosituhannen taitteessa. Vankien määrä nousi jopa 40 prosenttia 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun

välisenä aikana. (Kekkonen & Inha 2003, 233–234; Mohell & Pajuoja 2006, 384–387; Lappi-Seppälä 2007, 9–11; Rikosseuraamuslaitos 2009, 8; Lappi-Seppälä 2013, 17–43; Kivivuori ym. 2018, 312.)

Rikosoikeuden ja kriminaalipolitiikan kansainvälistyminen jatkui 1990-luvulla. Kansainvälistyminen ilmeni esimerkiksi ihmisoikeusnormistojen tullessa tiiviimmin osaksi suomalaisen rikosoikeuden harjoittamista. Suomi liittyi EU:hun vuonna 1995. Liittyminen johti EU:n, sen rikosoikeuden sekä sen kriminaalipolitiikan vaikutuksen lisääntymiseen kansallisessa kriminaalipolitiikassa, mikä ilmeni erityisesti paineena muodostaa yhdenmukaisempaa kriminaalipolitiikkaa ja lainsäädäntöä EU-jäsenmaiden välillä. (Lappi-Seppälä 2012, 106; Lahti 2013, 65.) Kansainvälistymisen ja rankaisevuuden lisääntymisen lisäksi 1990-luvulla kuntoutusajattelu voimistui jälleen Suomessa. Suomalaisessa kuntoutuksessa keskiössä oli perinteisiä päihdeohjelmia, mutta myös uudempia näkökulmia otettiin käyttöön. Merkittävä muutos oli se, että kuntoutustavoitteesta alettiin puhua strukturoituna kuntoutuksena, jossa kuntouttavien toimintojen johdonmukaisuuteen ja laatuun kiinnitettiin aiempaa tarkemmin huomiota. (Laine 2002, 132–134; Tyni & Aaltonen 2021, 40.) Esimerkiksi Turvallisuustalkoissa, eli kansallisessa rikosentorjuntaohjelmassa (Oikeusministeriö 1998) otettiin huomioon kuntouttavien toimien tärkeys.

2.2 Suomalainen kriminaalipolitiikka ja rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä 2000-luvulla

Siirtymä 2000-luvulle oli Suomessa ”kriminaalipoliittisen kiehunnan aikaa” (Kivivuori ym. 2018, 331), jolloin kaksi merkittävää kehityssuuntaa muodostui kriminaalipolitiikkaan. Ensinnäkin kriminaalipolitiikassa mielenkiinto on siirtynyt kuntoutuksen kehittämiseen. Toiseksi rikosten tilannetorjunta on noussut keskiöön, eli painopisteeksi on muodostunut pyrkimykset estää rikosten tapahtuminen. (Kivivuori ym. 2018, 331–332.) Uusien kehityssuuntien lisäksi kriminaalipolitiikan kansainvälistyminen on jatkunut 2000-luvulla. Se on näkynyt erityisesti EU:n vaikutuksen lisääntymisessä kansallisen kriminaalipolitiikan kentällä. EU-jäsenmaiden kriminaalipolitiikan ja rikosoikeuden harmonisoimista on jatkettu, ja tavoitteena on muun muassa pienentää jäsenmaiden seuraamusjärjestelmien eroja. Eroja on pyritty pienentämään esimerkiksi tekemällä maiden vähimmäisrangaistuksista yhtenäisempiä. Myös EU:n direktiivit sekä kansainvälisten sopimusten vaatimukset otetaan huomioon esimerkiksi lakiuudistuksia säädettäessä. (Melander 2013, 66; 72; Lahti 2021, 202; 355–356.)

Vankeusrangaistuksen kokonaisuudistus, eli vankeuspaketti, on 2000-luvun suurin ja merkittävin kriminaalipoliittinen uudistus, johon kuuluu yli 400 pykälää. Uudistuksen tarkoituksena on vähentää uusintarikollisuutta. (HE 263/2004; Mohell & Pajuoja 2006, 13–14; 382–385; Lappi-Seppälä 2013, 33; Linderborg, Blomster, Muiluvuori, Tyni & Laurila 2015, 8–9.) Hallituksen esitys (HE 263/2004) kuvaa, kuinka uudistuksen keskiössä on luopuminen pakon ja palvelun sekä hoidon ja pakon tarkasta erottelusta. Tämä ilmenee vankeusrangaistukseen kuuluvina toimintaohjelmina, joissa pyritään vaikuttamaan vangin rikollisuuteen sekä asenteisiin, eli uusintarikollisuuteen. Uudistuksessa tavoitellaan kansainvälistä yhtenäisyyttä luomalla vankeusrangaistuksesta suunnitelmallisempi ja kuntoutukseen painottuvampi kokonaisuus. Tavoitteenasettelu vastaa kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä sopimusta ja se on käytössä monissa muissa maissa. (HE 263/2004.)

Vuonna 2009 Vankeinhoitolaitos ja Kriminaalihuoltolaitos yhdistyivät uudeksi Rikosseuraamuslaitokseksi, mikä on ollut vankeuspaketin ohella merkittävä uudistus 2000-luvun kriminaalipoliitikassa. Uusi laitos toteuttaa kriminaalipoliittikkaa sekä vastaa seuraamusten täytäntöönpanosta, ohjauksesta ja hallinnasta. Tämä rakenteellinen uudistus tehtiin vuoden 2006 vankeuspaketin rinnalle, jotta siinä asetettuja lainsäädännöllisiä tavoitteita on helpompi saavuttaa. Laitosuudistus on painottunut vahvasti sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Siinä korostuu rangaistusaikana saatava tuki, rikoksettomaan elämään mahdollistavien valmiuksien lisääminen, avoimempi rangaistusten täytäntöönpano sekä rikosten ja rikollisuuden juurisyihin puuttuminen. Juurisyissä huomioidaan esimerkiksi huono-osaisuuden kasautuminen nuoresta pitäen. (Rikosseuraamuslaitos 2010, 1–10; Tyni 2015, 8.)

1990-luvun viimeisinä vuosina alkanut vankilukujen kasvu jatkui 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puoleen väliin saakka rangaistuskäytäntöjen tiukentumisen takia. Rangaistuskäytäntöjen tiukentumisen lisäksi vankimäärän kasvuun on vaikuttanut ilmoitusalttiuden lisääntyminen sekä yhdyskuntarangaistusten käytön vähentyminen. Vankiluvun vähentämisestä tulikin vankeuspaketin keskeinen tavoite, ja vuosikymmenen puolessa välissä vankimäärä lähti laskuun. (Lappi-Seppälä 2007, 22–25; Blomster & Muiluvuori 2011, 143–144; Lappi-Seppälä & Tonry 2011, 29; Lappi-Seppälä 2013, 34; Littunen 2013, 161.) Vankiluku on laskenut melko tasaisesti myös 2010- ja 2020-luvuilla, mutta muutamia nousupiikkejä on havaittavissa. Vuosina 2016, 2019 ja 2022 vankiluvut nousivat hetkellisesti, mutta lähtivät aina nopeasti laskuun. (Ks. esim. Rikosseuraamuslaitos 2017a, 13;

Rikosseuraamuslaitos 2018, 13; Rikosseuraamuslaitos 2019, 13; Rikosseuraamuslaitos 2023, 13.)

Suomalaisesta kriminaalipolitiikasta ja rikosoikeudellisesta seuraamusjärjestelmästä on muodostunut kokonaisuus, jossa yhdistyy sekä rangaistuksellisia että kuntouttavia elementtejä (Lavikkala 2011, 93–140). Tasapainoisesta kokonaisuudesta huolimatta suomalaisessa kriminaalipolitiikassa on havaittavissa suunnanmuutoksen tapahtuminen 2010-luvulta alkaen. Esimerkiksi eduskunnassa on käyty keskustelua tarpeesta lopettaa rikollisten ”paapominen” ja heidän oikeusturvasta huolehtiminen. (Melander 2013, 54.) Myös Lappi-Seppälä (2012, 106) on tuonut esille, että maininnat humanista ja rationaalista kriminaalipolitiikasta ovat hävinneet retoriikasta ja virallisdokumenteista viime vuosien ja vuosikymmenien aikana.

Toisaalta esimerkiksi hallitusohjelmat osoittavat, että sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeys ei ole kadonnut kokonaan kriminaalipolitiikasta. Myös kriminaalipolitiikan ankarampi luonne on kuitenkin huomattavissa hallitusohjelmissa esimerkiksi vaarallisimpien vankien vapautumisen estämisen tavoitteessa. (Ks. esim. Valtioneuvoston julkaisuja 2023, 195–196). Lisäksi vuoden 2020 seksuaalirikoslain uudistuksen myötä seksuaalirikosten rangaistukset tiukentuivat (Oikeusministeriö 2023), mikä kertoo ankaroituvasta kriminaalipoliittisesta ilmastosta. Lappi-Seppälä (2007, 40) mainitseekin, että ankarampi kriminaalipolitiikka on viime vuosina ilmennyt väkivalta- ja seksuaalirikosten rangaistuskäytännön kiristymisenä.

3 Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän sosiaalipoliittiset tavoitteet

Tässä pääluvussa esittelen rikosoikeudellisten seuraamusten kaksi sosiaalipoliittista tavoitetta sekä aiempia tutkimuksia niihin suhtautumisesta. Yleisesti ottaen rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteina pidetään kuntoutusta, kosta, yleisestävyyttä eli laajaa pelotevaikutusta, erityisestävyyttä eli rikoksenteijään kohdistettavaa pelotevaikutusta, rikosten ennaltaehkäisyä, yleisen lainkunnioituksen ylläpitämistä, rikosenteijän vaarattomaksi tekemistä sekä menetysten korvaamista (Oswald ym. 2002, 86). Tavoitteet vaihtelevat tutkimuksittain, ja on oleellista huomioida, että eri tavoitteet voivat usein jopa täydentää toisiaan (Doble 2002, 149). Tässä tutkimuksessa keskiössä ovat niin sanotut sosiaalipoliittiset tavoitteet, eli päihde- ja muu kuntouttaminen sekä koulutus ja valmentaminen työelämään. Tässä tutkimuksessa käytettävässä aineistossa on sosiaalipoliittisten tavoitteiden lisäksi seitsemän muuta tavoitetta, jotka ovat yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen, kostaminen, varoittavana esimerkkinä toimiminen, vaarallisten yksilöiden eristäminen yhteiskunnasta, uhrien menetysten korvaaminen, uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun edistäminen sekä yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttaminen.

3.1 Päihde- ja muu kuntoutus sekä koulutus ja valmentaminen työelämään sosiaalipoliittisina tavoitteina

Aiemmassa tutkimusperinteessä (ks. esim. Tyni & Blomster 2012; Tyni 2015; Mertanen & Brunila 2018) tutkielmani päihde- ja muu kuntouttaminen sekä koulutus ja valmentaminen työelämään sijoittuvat yhteisen kattotermin, eli kuntoutuksen, alle. Myös Rikosseuraamuslaitos (2013, 5) määrittää työtoiminnan osaksi kuntouttavaa toimintaa. Koska tutkielmassani keskiössä ovat rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet, on tärkeää huomioida, että kirjallisuudessa ja tutkimuksissa painopiste on ollut vankilassa tapahtuvan kuntouttamisen eri muodoissa. Kuitenkin myös kaikki yhdyskuntaseuraamukset voivat pitää sisällään kuntouttavia toimia (Hartoneva ym. 2023, 47–53).

Päihde- ja muu kuntoutus – uusintarikollisuuden ehkäisemistä ja toimintaohjelmia

Rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttaminen on keskeinen rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittinen tavoite. Kuntoutus on historiallisesti moninainen termi, joka on tarkoittanut eri aikoina eri asioita. Tyypillisesti kuntouttamisella tarkoitetaan toimia, joiden tavoitteena on

vähentää rikosentekijän taipumusta uusintarikollisuuteen. Rankaisuaajanjakson aikana pyritään siis vaikuttamaan tekijän mahdollisuuksiin palata yhteiskuntaan yhteiskuntakelpoisena henkilönä, joka ei toista rikoksiaan tai syyllisty uusiin rikoksiin. (Laine 2002, 124; Laine 2007, 193–196.)

Suomessa kuntoutustoiminta on pohjautunut What Works -suuntaukseen, jossa esimerkiksi kognitiivis-behavioraalisilla ohjelmilla vaikutetaan niihin tekijöihin, jotka ylläpitävät rikollisuutta. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi rikollisten roolimallien tunnistaminen ja päihdeongelmat. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 6; Tyni 2015, 53–61.) What Works -suuntauksen rinnalle on Suomessa noussut myös toinen kuntoutusmetodi, joka perustuu desistanssiin. Desistanssitutkimuksessa tarkastellaan rikosuran päättymistä ja siinä keskiössä ovat eri tekijät, jotka auttavat henkilöä irtautumaan rikollisuudesta. Tekijöihin kuuluu esimerkiksi yksilön elämälle merkitykselliset käännekohdat, kuten työllistyminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 6; Villman 2022.)

Erilaisilla ohjelmilla on pyritty edistämään rikoksetonta elämäntapaa, erityisesti vankilaympäristössä (Tyni & Aaltonen 2021, 39). Ohjelmista osa toimii päihdekuntoutuksen osana, toiset ovat yleisohjelmia ja kolmantena tarjolla on rikosperusteisia ohjelmia tiettyihin rikoksiin syyllistyneille henkilöille. Vankien yhteiskuntaan palaamista edistetään myös vähemmän strukturoidulla sosiaalisella kuntoutuksella, joka edistää sosiaalisia valmiuksia, arkielämän taitoja, vuorovaikutustaitoja sekä yleistä toimintakykyä. (Tyni 2015, 17–18.) Päihdekuntoutus voi olla ryhmä- tai yksilömuotoista, yhteisöllistä tai vieroitukseen keskittyvää. Päihdekuntoutuksessa tavoitteena on estää potentiaalisia retkahduksia, opetetaan elämäntaitoja ja tarjotaan mahdollisuuksia päihdevapaisiin harrastuksiin, kuten teatteritoimintaan. Päihdekuntoutuksessa kehitetään myös rikosseuraamusasiakkaiden sosiaalisia tukiverkkoja, suuttumuksen hallintaa sekä ongelmanratkaisutaitoja. (Suomela 2002, 238; Tyni 2015, 16–17.)

Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisena tavoitteena päihde- ja muu kuntoutus on saanut kritiikkiä, mutta sillä on myös ansionsa. Yhden ohjelman vaikutukset uusintarikollisuuteen saattavat olla olemattomat yhdessä maassa, mutta toisessa samainen ohjelma voi vähentää uusintarikollisuutta ja sen riskiä merkittävästi. Vapautuessa muut olosuhteet saattavat myös kumota kuntoutuksen vaikutukset, vaikka itse menetelmät olisivat olleet hyvin toimivia. Kuntoutusohjelmien tulokset eivät myöskään välttämättä näy uusintarikollisuustilastoissa, vaikka niillä olisi ollut vaikutusta rikosseuraamusasiakkaan

motivaatioon ja ajatteluun. (Laine 2002, 130–135; Tyni 2014, 20.) Onnistuneelle kuntoutukselle keskeistä on kognitiivinen elementti, jolloin yksilön asenteisiin ja ajattelutapoihin puututaan. Kuntoutuksen onnistumista edistää myös kattava jälkihuolto. (Laine 2002, 134–135.) Kuntouttava ohjelmatoiminta on tärkeää ja kannattavaa, vaikka kuntoutustoiminnan vaikutus uusintarikollisuuteen ei ole suomalaisen tutkimusperinteen valossa täysin selvää. Pienet osallistujamäärät ja tutkimusaineistot sekä hyvien tutkimusasetelmien puute vaikuttavat uskottavien tuloksien saamiseen. Ohjelmatoiminnan kokonaisuus Suomessa on pirstaleinen, hankkeet ovat lyhyitä eikä pitkäkestoisia ohjelmia enää juurikaan järjestetä. (Tyni 2015, 98; Tyni & Aaltonen 2021, 39–55.)

Koulutus ja valmentaminen työelämään – opiskelu ja työtoiminta

Rikosseuraamusasiakkailta on tyypillisesti heikko työmarkkina-asema sekä ennen että jälkeen rangaistuksen. Työmarkkinoille pääsy on hyvin haastavaa esimerkiksi leimaantumisen, rikosrekisteristä johtuvan ammattimahdollisuuksien rajallisuuden, työelämäkatkosten, päihde- ja mielenterveysongelmien sekä koulutuspuutteiden takia. (Kaarlejärvi & Puumalainen 2019, 7.) Työtoiminnalla, koulutusmahdollisuuksilla ja valmentamisella työelämään pyritään tukemaan rikosseuraamusasiakasta yhteiskuntaan integroitumisen prosessissa (Thompson 2000, 241).

Työtoiminnalliset toimenpiteet ovat merkittävä osa rikoksettoman elämän edistämistä. Toimenpiteisiin kuuluu työelämätaitojen opettaminen, urasuunnitelmien ja omatoimisuuden tukeminen sekä mielekkään työn tarjoaminen. (Rikosseuraamuslaitos 2013, 6; Rikosseuraamuslaitos 2017b, 4–7.) Koulutus ja valmentaminen työhön tapahtuu pääasiassa työtoiminnan sekä opiskelun kautta, ja ne kohdentuvat erityisesti vankeihin. Vankeusrangaistusta suorittavat henkilöt ovat myös velvollisia osallistumaan jonkinlaiseen toimintaan. Yhdyskuntaseuraamuksissa työtoiminnan tärkeys korostuu yhdyskuntapalvelussa, joka rankaisumuotona itsessään on palkatonta työtä. Kuitenkin myös muihin yhdyskuntaseuraamuksiin on mahdollista sisällyttää työhön tai koulutukseen liittyvää toimintaa. (Hartoneva ym. 2023, 48–52.)

Koska työtoiminta on tärkeä osa kuntoutusta, vankilassa tehtävän työn tulee vastata töitä, joita tehdään laajemmin yhteiskunnassa. Työn tulee ylläpitää työ- ja toimintakykyä, ammattitaitoa sekä tukea työllistymissuunnitelmia. Työtoiminnalla pyritään edistämään rikosseuraamusasiakkaan valmiuksia palata työelämään vankeusrangaistuksen jälkeen, mutta työtoiminta pitää yllä myös rutiineja ja luo mahdollisuuden mielekkääseen toimintaan. Työ voi

olla valmentavaa työtä, ammattityötä, taloushuoltotöitä, työsiirtolatöitä, omaa työtä (kuten käännöstöitä), kiinteistönhuoltotöitä tai siviilitöitä. Yleisiä toimialoja ovat muun muassa puusepän työt, metallityöt, pakkaus- ja kokoonpanotyöt, rakennustyöt sekä puutarha- ja maataloustyöt. (Rikosseuraamuslaitos 2010, 15; Rikosseuraamuslaitos 2022; Hartoneva ym. 2023, 138–142.) Valmentavassa työssä taas vangit oppivat työelämän perustaitoja ja ovat mahdollisesti työssä oppimassa (Tyni 2015, 15–16). Vankilat ja Rikosseuraamuslaitos laajemmin kuitenkin kärsivät resurssien puutteesta, mikä vaikuttaa mahdollisuuksiin tarjota työtoimintaa. Työtoimintaa ei voida tarjota tarpeeksi. Toinen merkittävä työtoimintaan liittyvä ongelma koskee lyhytaikaisvankeja. Monien lyhytaikaisvankien rikoksen uusimisriski on korkea, mutta heidän sijoittaminen toimintoihin, kuten työhön, on haasteellista lyhyen rangaistusajan vuoksi. (Tyni & Blomster 2012, 632–633.)

Työtoiminnan lisäksi rikosseuraamusasiakasta valmennetaan työelämään opiskelumahdollisuuksien kautta. Yleisen oppivelvollisuuden oppimäärä on mahdollista suorittaa vankeusrangaistuksen aikana. Lisäksi muiden opintojen, kuten lukion, ammattikoulun tai korkeakoulututkinnon suorittaminen on mahdollista. Opinnot ja työtoiminta on mahdollista myös yhdistää osallistumalla oppisopimuskoulutukseen. (Richter 2002, 87–88; Hartoneva ym. 2023, 140–141.) Koulutuksessa tulee ottaa huomioon, että perustutkinnon suorittaminen ei ole kaikille rikosseuraamusasiakkaille tärkeää työllistymisen kannalta, jolloin muut lyhyemmät koulutuskokonaisuudet voivat olla hyödyllisempiä (Rikosseuraamuslaitos 2013, 14–15).

Myös rikosseuraamusasiakkaiden koulutukseen liittyy erilaisia haasteita. Kosken ja Miettisen (2007) mukaan opiskelu koetaan kyllä hyödylliseksi rikosseuraamusasiakkaiden keskuudessa, mutta osallistumista rajoittaa tarjonnan puute. Soveltuvia koulutusaloja ei löydy, kaikissa vankiloissa kouluttautuminen ei ole mahdollista tai koulutusmahdollisuudet ovat heikot. Yleisin syy kouluttautumattomuuteen on, että sopivaa koulutusta ei ole tarjolla. (Koski & Miettinen 2007, 4–6; 81–83; 107.) Opintojen suorittaminen on myös haasteellista suljetuissa vankiloissa. Suljetuille opiskeluympäristöille ei ole tuotettu tarpeeksi aineistoa, jolloin opintojen suorittaminen voi olla käytännössä mahdotonta näiden rajoitusten vuoksi. (Hartoneva ym. 2023, 140–141.)

3.2 Aikaisemmat tutkimukset rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin suhtautumisesta

1970-luvulla Robert Martinson totesi rikosoikeudellisten seuraamusten kuntouttavia toimia tutkivassa artikkelissaan, ettei mikään toimi (*Nothing Works*). Tämä näkökulma onkin ollut

monien vuosikymmenten ajan vallitseva käsitys rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista: on ajateltu, että kuntouttamisella ei pystytä estämään rikollisuutta tai vähentämään rikollisten määrää. (Laine 2002, 128–132; Weisburd, Farrington, Gill, Ajzenstadt, Bennett, Bowers, Caudy, Holloway, Johnson, Lösel, Mallender, Perry, Tang, Taxman, Telep, Tierney, Tfofi, Watson, Wilson & Wooditch 2017, 415–449.)

Tässä alaluvussa käyn läpi aiempien tutkimusten tuloksia siitä, miten rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin on suhtauduttu ja minkä tekijöiden on todettu olevan yhteydessä suhtautumiseen tavoitteisiin. Rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin suhtautumista on tutkittu kansainvälisesti hyvinkin monipuolisesti (ks. Gottfredson & Taylor 1984; Warr & Stafford 1984; Roberts & Gebotys 1989; Cullen, Fisher & Applegate 2000; Doob 2000; Roberts & Stalans 2004; Gromet & Darley 2009; Piquero & Steinberg 2010; Jerre 2013), kun taas suomalaista tai pohjoismaalaista tutkimusta on niukasti (ks. kuitenkin Bondeson 2005; Kääriäinen 2018c).

Sosiaalipoliittisen kuntouttavan tavoitteen tärkeäksi kokeminen on vaihdellut vuosien aikana riippuen aikakaudesta sekä tutkimusmaasta. Esimerkiksi Cullenin ym. (2000, 49) mukaan jopa yli 70 prosenttia amerikkalaisista koki kuntoutuksen vankilarangaistuksen ensisijaisena tavoitteena 1960-luvulla. Myöhempinä vuosikymmeninä kansainvälisestikin tarkasteltuna kuntouttamisen tärkeäksi kokeminen on vähentynyt ja muut rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteet on nähty kuntouttamista tärkeämpinä tavoitteina (Gottfredson & Taylor 1984, 196–197; Warr & Stafford 1984; Doob 2000, 329; 102–104; Piquero & Steinberg 2010, 5).

Kuntouttamistavoite asettuu useasti tärkeimpien tavoitteiden joukkoon, siitä huolimatta, että muut tavoitteet monesti koetaan joko yhtä tärkeiksi tai hieman tärkeämmiksi. Kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi kuntouttaminen koetaan ainoastaan Simsin ja Johnstonin (2004, 283) tutkimuksessa. Sen sijaan esimerkiksi retributiivinen koston rinnastuva tavoite (*retribution*) tai rankaisu (*punishment*) on monesti yhtä tärkeä tai tärkeämpi kuin kuntouttaminen (Warr & Stafford 1984, 99–100; Cullen, Pealer, Fisher, Applegate & Santana 2002, 135–136; Bondeson 2005, 430–432; Gromet & Darley 2009, 1–14). Myös pelotevaikutus, eli tässä tutkielmassa varoittavana esimerkkinä toimimisen sekä yleisen lainkuulaisuuden ylläpitämisen tavoitteet ovat yhtä tärkeitä tai tärkeämpiä tavoitteita kuin kuntouttaminen (Gottfredson & Taylor 1984, 196–197; Roberts & Gebotys 1989, 396; Doob 2000, 329; Bondeson 2005, 430–432). Eräässä tutkimuksessa uhrien sekä yhteisön menetysten korvaaminen koetaan lähes yhtä tärkeäksi tavoitteeksi kuin kuntoutustavoite (Doob 2000, 329). Joissain tutkimuksissa kuntoutus

puolestaan koetaan vähiten tärkeimmäksi tavoitteeksi (Roberts & Gebotys 1989, 396; Doble Research Associates 1995 teoksessa Doble 2002, 150).

Aiempien tutkimusten tulokset kuntouttamisen tavoitteen tärkeäksi kokemisesta ovat siis hyvin ristiriitaisia. Ristiriitaisuutta saattaa selittää esimerkiksi se, että tiedonsaannilla on merkittävä vaikutus käsityksiin tavoitteiden tärkeydestä. Kun vastaajat saavat tietoa kuntoutustoiminnan hyödyistä tai vastaajat tarkastelevat aihetta rikoksenteijän kannalta, kuntouttavat toimet nähdään tärkeämmiksi (Gromet & Darley 2009, 13–14; Piquero & Steinberg 2010, 5). Toisaalta erään tutkimuksen mukaan tilanteessa, jossa vastaajat saavat tarkempaa tietoa rikoksesta ja tarkastelevat aihetta uhrin näkökulmasta, korvaukset uhrille nousevat yhtä tärkeäksi tavoitteeksi retributiivisen rankaisevan koston rinnalle, jolloin menetysten korvaaminen koetaan tärkeämmäksi tavoitteeksi kuin kuntouttaminen (Gromet & Darley 2009, 13–26).

Usein oikeustajua tarkastelevissa tutkimuksissa näkemyksiä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista tutkitaan melko yleisellä tasolla. Muutamissa tutkimuksissa kuitenkin käsitellään myös eri tekijöitä, jotka ovat yhteydessä käsityksiin eri tavoitteiden tärkeydestä. Lähtökohtana monissa tutkimuksissa on retributiivisen rankaisun tärkeäksi kokeminen suhteessa muihin tavoitteisiin, kuten kuntouttamiseen (Warr & Stafford 1984, 99–104; Bondeson 2005, 430–432).

Tulosten mukaan koulutus ja ikä ovat yhteydessä sekä sosiaalipoliittisen kuntoutustavoitteen tärkeänä pitämiseen että retributiivisen kostavan rankaisutavoitteen tärkeänä pitämiseen. Matalasti koulutetut kokevat kostavan rankaisutavoitteen tärkeämmäksi kuin korkeammin koulutetut, kun taas kuntouttamistavoitteen tärkeämmäksi kokemisessa tilanne on päinvastainen: mitä koulutetumpi henkilö on, sitä tärkeämmäksi kuntouttamistavoite koetaan. (Warr & Stafford 1984, 99–104; Sims & Johnston 2004, 284; Bondeson 2005, 430–432.)

Iän osalta tulokset osoittavat, että vanhemmat ihmiset kokevat kostavan rankaisutavoitteen tärkeämmäksi tavoitteeksi kuin nuoret. Iäkkäämmät myös kokevat kostavan rankaisutavoitteen tärkeämmäksi kuin kuntoutuksen. (Warr & Stafford 1984, 99–104; Bondeson 2005, 430–432.) Nuorempien henkilöiden keskuudessa puolestaan yleisestävä pelotetavoite koetaan tärkeämmäksi kuin iäkkäiden keskuudessa (Bondeson 2005, 430–432).

Sukupuolen osalta aiempien tutkimusten tulokset ovat olleet ristiriitaisia. Eräät tutkimukset ovat havainneet eroja naisten ja miesten välillä kuntouttamistavoitteen tärkeyden kokemisessa: naiset kokevat kuntouttamisen tärkeämmäksi kuin miehet (Applegate ym. 2002, 94–96;

Mackey ym. 2006, 154–161; Falco & Turner 2013, 637). Sen sijaan Warr ja Stafford (1984, 96–104) sekä Sims ja Johnston (2004, 283) eivät tutkimuksissaan havainneet eroja tavoitteiden tärkeänä pitämisessä naisten ja miesten välillä. Bondesonin (2005) tutkimuksen mukaan taas miesten ja naisten välillä on eroja varoittavana esimerkkinä toimimisen sekä yleisen lainkuulaisuuden ylläpitämisen tavoitteen tärkeyden kokemisessa: miehet kokevat nämä tavoitteet tärkeämmäksi kuin naiset.

Uhriksi joutumisen yhteydestä käsityksiin sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeydestä ei ole juurikaan tutkimuksia. Pääasiassa tutkimus on kohdistunut laajemmin oikeustajuun taikka rankaisukeskeisyyteen. Warr ja Stafford (1984, 102–104) ovat esittäneet, että iäkkäämmät ihmiset kokevat kostavan, retributiivinen rankaisun tärkeäksi tavoitteeksi, koska uhriksi joutumisen todennäköisyys kasvaa iän myötä.

Aiempien tutkimusten tulokset ovat ristiriitaisia sen suhteen, miten uhriksi joutuminen vaikuttaa rankaisevuuteen. Joissain tutkimuksissa (Van Kesteren & Van Dijk 2008, 169–170) uhriksi joutuneiden on todettu olevan vain hyvin marginaalisesti rankaisevampia kuin ei-uhriksi joutuneiden, kun taas toisissa tutkimuksissa (Van Kesteren 2009, 38–39) uhriksi joutuneet ovat vähemmän rankaisevia kuin ei-uhriksi joutuneet. Lisäksi Van Kesterenin (2009, 36) mukaan Sessar (1992) on havainnut, että lievän rikoksen uhriksi joutuminen voi johtaa keskitasoiisiin rankaisunäkemyksiin, koska uhreilla on realistisempi ymmärrys tilanteesta, mukaan lukien kontekstista, rikostilanteesta ja oikeusjärjestelmästä, eikä esimerkiksi medialla ole yhtä suurta vaikutusta heidän mielipiteeseensä.

Myös asuinpaikka (tai urbanisaatio) on yhdessä tutkimuksessa todettu olevan yhteydessä käsityksiin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden tärkeydestä. Suuremmissa kaupungeissa tärkeimmäksi tavoitteeksi nähtiin useammin kuntoutus sekä yhteiskunnan suojele eli vaarallisten yksilöiden eristämisen tavoite, kun taas maaseutumaisemmillä alueilla tärkeiksi tavoitteiksi koettiin retributiivinen rankaisu sekä pelotevaikutus eli varoittavana esimerkkinä toimiminen sekä yleisen lainkuulaisuuden ylläpitäminen. (Bondeson 2005, 431–432.)

4 Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa tarkastelen suomalaisten suhtautumista rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Miten suomalaisten suhtautuminen rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin eroaa suhtautumisesta muihin rikosoikeudellisiin seuraamustavoitteisiin?
2. Mitkä sosiodemografiset tekijät selittävät suhtautumista rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin?
3. Miten oma tai läheisen väkivallan tai varkauden uhriksi joutumisen kokemus selittää suhtautumista rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin?

Tutkimuskysymyksessä 1 kiinnostuksen kohteenani on tarkastella, miten suhtautuminen kahteen sosiaalipoliittiseen tavoitteeseen – rikosseuraamusasiakkaiden päihde- ja muuhun kuntoutukseen sekä rikosseuraamusasiakkaiden koulutukseen ja valmentamiseen työelämään – eroaa suhtautumisesta muihin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin. Muita tavoitteita ovat varoittavana esimerkkinä toimiminen, rikoksiin syyllistyneiden yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttaminen, rikollisille kostaminen, yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen, uhrien taloudellisten ja terveydellisten menetysten korvaaminen, vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta sekä uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun edistäminen. Tarkastelen myös kuinka tärkeiksi suomalaiset kokevat eri tavoitteet.

Tutkimuskysymyksessä 2 tarkastelen, mitkä sosiodemografiset tekijät ovat yhteydessä suhtautumiseen rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Valitsin tarkasteltavaksi viisi sosiaalipoliittiselle tutkimukselle tyypillistä sosiodemografista tekijää: sukupuolen, iän, koulutuksen, asuinalueen sekä työmarkkina-aseman. Sosiodemografisten tekijöiden ohella tutkimuskysymyksessä 3 tarkastelen oman tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhriksi joutumisen yhteyttä tavoitteisiin suhtautumiseen.

Kuten tutkielmani teoriaosiosta käy ilmi, näin yksityiskohtaisia tutkimuksia koskien rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisia tavoitteita ei ole tehty runsaasti. Tyypillisesti tutkimukset koskevat oikeustajua laajemmin tai tavoitteiden kohdalla

tutkimuksissa selittäviä tekijöitä on ainoastaan koulutus, sukupuoli ja/tai ikä. Siitä huolimatta valitsin selittävät muuttajat sosiaalipoliittisen ja oikeustajua koskevan tutkimusperinteen pohjalta (esim. Gottfredson & Taylor 1984; Warr & Stafford 1984; Thomson & Ragona 1987; Roberts & Gebotys 1989; Cullen ym. 2000; Gromet & Darley 2009; Piquero & Steinberg 2010; Jerre 2013; Kääriäinen 2018a). Uhriksi joutumisen kokemus aihetta selittävänä tekijänä ei ole tarkasti tutkittu aihe, ja tulokset ovat olleet ristiriitaisia. Warrin ja Staffordin (1984), Van Kesterenin (2009) sekä Van Kesterenin ja Dijkn (2008) tutkimukset ottivat ilmiöön spekuloidvasti kantaa, minkä takia valikoin tekijän tarkasteltavaksi tähän tutkielmaan.

4.1 Tutkimuksen aineisto ja muuttajat

Aineistoni on Juha Kääriäisen tekemä ja TNS Gallup Oy:n keräämä kyselyaineisto Suomalaisten oikeustaju: kansalaiset 2016 (Kääriäinen 2016). Tutkimuksen perusjoukko koostuu täysi-ikäisistä suomalaisista. Aineisto kerättiin poikkileikkauksena, strukturoidun lomakkeen avulla kasvokkain käydyssä, tietokoneavusteisessa haastattelussa. Otokoko oli 5841, ja kyselyyn vastasi 1254 henkilöä, joista kolmen henkilön haastattelut poistettiin. Kokonaisuudessaan loppuun saatuja haastatteluja oli 1251. Tutkimuksen vastausprosentti on kiintiöpoimintamenetelmälle tavanomaisen alhainen, 21,4. Suuri kato johtui siitä, ettei henkilö kuulunut kohderyhmään tai häntä ei tavoitettu. (Kääriäinen 2018c, 6.) Matala vastausprosentti on otettava huomioon tulkittaessa tutkimuksen tuloksia. Tutkimusaineiston tarkoituksena oli kartoittaa oikeustajun ja nykyaikaisen rangaistuskäytännön potentiaalisia eroavaisuuksia erityyppisten kysymysten avulla (Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto 2020, 2). Vaikka aineisto on jo vuodelta 2016, se on kuitenkin tuorein aineisto, jonka avulla on mahdollista tarkastella suomalaisten käsityksiä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista.

Selittävät muuttajat

Tutkimuksen selittävät muuttajat ovat kysymyspatteristosta, jossa kartoitetaan vastaajien näkemyksiä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista. Patteriston sosiaalipoliittiset tavoitteet ovat rikosseuraamusasiakkaiden päihde- ja muu kuntoutus sekä heidän koulutus ja valmentaminen työelämään. Vertailen sosiaalipoliittisia tavoitteita seitsemään muuhun tavoitteeseen, jotka ovat varoittavana esimerkkinä toimiminen, rikoksiin syyllistyneiden yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttaminen, rikollisille kostaminen, yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen, uhrien taloudellisten ja terveydellisten menetysten korvaaminen, vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta sekä uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun edistäminen. Aineiston vastaajat valitsivat tärkeysasteikolla luvun,

joka kuvaa heidän suhtautumistaan kuhunkin tavoitteeseen. Pienimmän arvon (0) selite on ”tavoite ei ole lainkaan tärkeä” ja suurimman (10) ”tavoite on erittäin tärkeä”. Poistin analyyseista ei osaa sanoa -vastaukset, samoin puuttuvat tiedot. Selitettävät muuttajat soveltuivat sellaisinaan tutkimukseeni, eikä muuttujamuunnoksia ollut tarpeen tehdä. Selitettävät muuttajat mittaavat tutkimukseni aihetta yksityiskohtaisesti. Niiden avulla saadaan uutta tietoa suomalaisten kansalaisten oikeuskäsityksistä ja siitä, mitä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita pidetään tärkeinä. Selitettävien muuttujien tunnusluvut esitetään osana tuloksia taulukossa 2.

Selittävät muuttajat

Selittävinä muuttujina tässä tutkimuksessa ovat vastaajan sukupuoli, ikä, koulutus, asuinalue, työmarkkina-asema sekä se, onko vastaaja itse tai hänen kotitaloutensa jäsen joutunut väkivallan tai varkauden uhriksi viimeisten viiden vuoden aikana. Selittävien muuttujien jakaumat löytyvät taulukosta 1. Tutkimuksessani suurin osa selittävästä muuttujista on luonteeltaan sosiodemografisia tekijöitä, joista muut paitsi sukupuolimuuttuja vaativat muuttujamuunnoksia. Sukupuolen osalta vastaajilla oli mahdollisuus valita ”nainen” tai ”mies”. Ikä-muuttuja oli alkuperäisessä muodossa jatkuva, välillä 18–87 vuotta. Luokittelin iän uudelleen neljään ikäluokkaan: 18–34-vuotiaat, 35–50-vuotiaat, 51–65-vuotiaat ja 66–87-vuotiaat.

Koulutusastetta vastaava muuttuja oli alun perin 15-luokkainen, ja luokittelin sen uudelleen kolmiluokkaiseksi muuttujaksi. Luokat ovat matala koulutus, keskitason koulutus sekä korkeakoulutus. Matalan koulutuksen luokkaan kuuluu alkuperäisistä luokista ”vähemmän kuin peruskoulun ala-aste/vähemmän kuin peruskoulu”, ”peruskoulun ala-aste, kansakoulu tai kansalaiskoulu” sekä ”peruskoulun yläaste tai keskikoulu”. Keskitason koulutukseen taas ”lukio, ylioppilastutkinto”, ”ammattillinen perustutkinto, ammattitutkinto”, ”sekä ylioppilas-että ammattitutkinto”, ”erikoisammattitutkinto” sekä ”ammattillinen opistoasteen tutkinto”. Korkeakoulutukseen kuuluvat ”AMK-tutkinto/ammattillisen korkea-asteen tutkinto”, ”alempi korkeakoulututkinto tai kandidaatin tutkinto”, ”ylempi ammattikorkeakoulututkinto”, ”ylempi korkeakoulututkinto”, ”lisensiaatin tutkinto” sekä ”tohtorin tutkinto”. Luokittelun ulkopuolelle jäi yhden vastaajan valitsema ”joku muu” koulutustaso.

Aineistossa käytetty asuinaluemuuttuja on uudelleenluokiteltu Suomen vuoden 2022 suuralueiden mukaan. Neliluokkaisen muuttujan luokat ovat Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi sekä Pohjois- ja Itä-Suomi. Ahvenanmaalaisia vastaajia ei ole mukana aineistossa.

Helsinki-Uusimaan luokkaan kuuluu alkuperäinen Uusimaa. Etelä-Suomeen kuuluvat Varsinais-Suomi, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso sekä Etelä-Karjala. Länsi-Suomeen kuuluvat Satakunta, Pirkanmaa, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa sekä Pohjanmaa. Pohjois- ja Itä-Suomeen kuuluvat Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu sekä Lappi. Työmarkkina-asemaa koskevan muuttujan luokittelin neliluokkaiseksi. Luokat ovat ”työssäkäyvä”, ”työtön”, ”eläkkeellä” sekä ”muu”. ”Muu” -luokkaan kuuluvat ”opiskelija” sekä ”työelämän ulkopuolella muu kuin työttömyys, eläke, opiskelu” vastaukset, jotka yhdistin yhdeksi luokaksi pienten tapausmäärien takia.

Sosiodemografisten tekijöiden lisäksi tutkin rikoksen uhriksi joutumisen yhteyttä suhtautumiseen rikosoikeudellisiin tavoitteisiin. Aineistossa vastaajilta kysyttiin ”oletteko itse tai joku kotitaloutenne jäsenistä joutunut varkauden tai väkivallan uhriksi viimeisten viiden vuoden aikana?”. Tutkimukseni taulukoissa viitataan tähän muuttajaan oman tai kotitalouden jäsenen uhrikokemuksena. Uhrikokemusmuuttuja ei vaatinut muuttujamuunnoksia, vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” tai ”ei”, eikä yhtäkään vastausta puuttunut.

Taulukko 1 Analyyseissa käytettävien selittävien muuttujien jakaumat, % (N)

Sukupuoli	% (N)
Mies	48,3 (604)
Nainen	51,7 (647)
Ikä	
18–34-vuotias	16,3 (204)
35–50-vuotias	22,2 (278)
51–65-vuotias	31,6 (395)
66–67-vuotias	29,9 (374)
Koulutustaso	
Matala koulutus	14,1 (177)
Keskitason koulutus	57,6 (720)
Korkeakoulutus	28,2 (353)
Asuinalue	
Helsinki-Uusimaa	20,9 (261)
Etelä-Suomi	18,7 (234)
Länsi-Suomi	27,0 (338)
Pohjois-Suomi ja Itä-Suomi	32,8 (410)
Työmarkkina-asema	
Töissä	45,2 (566)
Työtön	6,5 (81)
Eläkkeellä	40,1 (502)
Muu	8,2 (102)
Oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhrikokemus	
Kyllä	17,8 (223)
Ei	82,2 (1028)

4.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelminä käytän ensin tunnuslukuja, joiden avulla tarkastelen suomalaisten suhtautumista kaikkia rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita kohtaan sekä tavoitteiden suhteutumista toisiinsa. Toisena analyysimenetelmänä on lineaarinen regressioanalyysi, jonka avulla voidaan tutkia yhden tai useamman selittävän muuttujan yhteyttä selitettäviin muuttujiin. Käytän tässä tutkimuksessa lineaarista regressioanalyysia, sillä selitettävät muuttujat ovat jatkuvan kaltaisia muuttujia. Lineaarista regressioanalyysia varten muutin selittävät muuttujat dummy-muuttujiksi. (Ks. Jokivuori & Hietala 2007, 41.) Aluksi tarkastelen lineaarisen regressioanalyysin avulla binäärisesti jokaisen selittävän muuttujan yhteyttä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin erikseen. Tämän jälkeen tarkastelen kaikkien selittävien muuttujien yhteyksiä monimuuttujamallissa. Monimuuttujamallissa Nagelkerke pseudo R^2 -kerroin kertoo, kuinka suurta osaa selitettävän muuttujan vaihtelusta voidaan selittää monimuuttujamallilla. Kerroin vaihtelee 0–1 välillä, ja mitä lähempänä 1:stä selitysaste on, sitä paremmin malli selittää vaihtelua. (Jokivuori & Hietala 2007, 40; Nummenmaa 2009, 320–321.)

Seuraavassa pääluvussa tarkastelen ensimmäiseksi tunnuslukujen eli keskiarvon, mediaanin, keskihajonnan sekä pienimmän ja suurimman arvon avulla suomalaisten käsityksiä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden tärkeydestä. Tämän jälkeen siirryn hyödyntämään lineaarista regressioanalyysia. Binäärinen lineaarinen regressioanalyysi selvittää ovatko sukupuoli, ikä, koulutustaso, asuinalue, työmarkkina-asema ja uhrikokemus yhteydessä suomalaisten käsityksiin rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista. Lopuksi tutkin monimuuttujaisella lineaarisella regressioanalyysilla, miten sukupuoli, ikä, koulutustaso, asuinalue, työmarkkina-asema ja uhrikokemus yhdessä selittävät suomalaisten käsityksiä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista. Regressioanalyysien osalta raportoin regressiokertoimet, keskivirheet ja Nagelkerke-pseudoselitysasteet.

5 Suomalaisten asenteet rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisia tavoitteita kohtaan

Tässä pääluvussa esittelen tekemieni analyysien tulokset suomalaisten suhtautumista rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Ensin tarkastelen suomalaisten käsityksiä sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeydestä verrattuna muihin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin tunnuslukujen kautta. Sen jälkeen tarkastelen binääristen analyysien avulla mitkä tekijät ovat yhteydessä käsityksiin sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeydestä. Viimeiseksi tutkin monimuuttujamallinnuksen avulla tarkemmin sosiodemografisten muuttujien sekä uhrikokemuksen yhteyttä käsityksiin sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeydestä.

5.1 Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet sekä niiden suhteutuminen muihin tavoitteisiin

Taulukossa 2 esittelen tulokset suomalaisten suhtautumisesta rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin ja muihin tavoitteisiin. Tulosten perusteella suomalaiset kokevat molemmat sosiaalipoliittiset tavoitteet, eli päihde- ja muun kuntoutuksen sekä koulutuksen ja valmentamisen työelämään, kohtalaisen tärkeiksi rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiksi. Molempien sosiaalipoliittisten tavoitteiden mediaani, 8,00, on korkea, sillä korkein mahdollinen arvo näissä muuttujissa on 10. Sosiaalipoliittisten tavoitteiden mediaanit ovat korkeita myös verrattaessa niitä muiden rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden mediaaneihin: sosiaalipoliittisten tavoitteiden mediaanit ovat korkeimpien mediaanien joukossa. Tämä tarkoittaa, että suomalaiset kokevat rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet tärkeiksi.

Myös keskiarvot tukevat päätelmää sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeäksi kokemisesta, sillä keskiarvot ovat suhteellisen korkeita molempien tavoitteiden kohdalla, ottaen jälleen huomioon, että suurin mahdollinen arvo on 10. Päihde- ja muun kuntoutuksen keskiarvo on 7,52, kun taas koulutuksen ja valmentamisen työelämään keskiarvo on 7,56. Molempien sosiaalipoliittisten tavoitteiden keskiarvot ovat hieman matalampia kuin mediaanit, mikä johtunee siitä, että keskiarvo on mediaania alttiimpi poikkeaville arvoille. Keskiarvolla mitattuna koulutus ja valmentaminen työelämään nähdään hieman päihde- ja muuta kuntoutusta tärkeämmäksi tavoitteeksi, sillä sen keskiarvo on hieman korkeampi. Toki tässäkin kyse voi olla keskiarvon alttiudesta poikkeaville arvoille.

Keskihajonnan avulla voidaan arvioida sitä, kuinka suurta hajonta on suomalaisten näkemyksissä sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeäksi kokemisessa. Taulukon 2 keskihajonnat kertovat suomalaisten olevan hieman yhteneväisempiä näkemyksissään koulutuksen ja valmentamisen työelämään tärkeydestä kuin päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeydestä: koulutuksen ja valmentamisen työelämään keskihajonta on 1,79, kun taas päihde- ja muun kuntoutuksen keskihajonta on 1,88. Suhteellisen pienistä keskihajonnoista riippumatta suomalaiset sijoittuvat näkemyksissään sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeydestä koko muuttujien tarjoamalle skaalalle. Tämä käy ilmi siitä, että molempien sosiaalipoliittisten tavoitteiden pienin arvo on nolla (eli muuttujan pienin mahdollinen arvo) ja suurin arvo on 10 (eli muuttujan suurin mahdollinen arvo).

Aikaisemmissa tutkimuksissa sosiaalipoliittisen kuntouttamistavoitteen tärkeys on vaihdellut. Kuntoutus koetaan monesti tärkeäksi tavoitteeksi, mutta usein sen lisäksi jokin muu tavoite, tyypillisesti retributiivinen kostava rankaisu tai pelotevaikutus, koetaan yhtä tärkeäksi tai hieman tärkeämmäksi tavoitteeksi (Gottfredson & Taylor 1984, 196–197; Warr & Stafford 1984, 99–100; Thomson & Ragona, 1987, 346–347; Doob 2000, 329; Cullen ym. 2002, 135–136; Bondeson 2005, 430–432; Gromet & Darley 2009, 1–14). Yhdessä tutkimuksessa kuntouttaminen on kuitenkin selkeästi tärkein tavoite (Sims & Johnston 2004, 283). Lisäksi aiemmat tutkimukset osoittavat, että kuntoutus koetaan tärkeämmäksi tavoitteeksi silloin, kun henkilö saa lisätietoja kuntoutuksen hyödyistä tai kun he ajattelevat tilannetta rikosentekijän kannalta (Cullen ym. 2000; Warr & Stafford 1984; Gromet & Darley 2009; Piquero & Steinberg 2010).

Myös tämän tutkimuksen tulokset tukevat havaintoa sosiaalipoliittisten tavoitteiden suhteellisesta tärkeydestä verrattuna muihin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin. Taulukko 2 osoittaa, että sosiaalipoliittiset tavoitteet koetaan suhteellisen tärkeiksi myös silloin, kun niiden tärkeyttä verrataan muiden tavoitteiden tärkeäksi kokemiseen. Sekä mediaanilla että keskiarvolla mitattuna päihde- ja muu kuntoutus sekä koulutus ja valmentaminen työelämään ovat suomalaisten mielestä tärkeimpien rikosoikeudellisten seuraamusten joukossa. Huomattavaa tosin on, että taulukon 2 mukaan muutama muista rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista on suomalaisten mielestä tärkeämpiä kuin sosiaalipoliittiset tavoitteet. Nämä ovat yleisen lainkunnioituksen ylläpitämisen tavoite sekä uhrien menetysten korvaamisen tavoite. Molempien tavoitteiden keskiarvo sekä uhrien menetysten korvaamisen mediaani ovat korkeampia kuin sosiaalipoliittisten tavoitteiden. Yleisen lainkunnioituksen

tavoitteen tärkeydestä suomalaiset ovat myös kaikkein yhtenäisimpiä, sillä tämän tavoitteen keskihajonta on pienin kaikista.

Taulukko 2 Suomalaisten suhtautuminen rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin ja muihin tavoitteisiin

	Keskiarvo	Mediaani	Keski-hajonta	Pienin arvo	Suurin arvo
<i>Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet</i>					
Koulutus ja valmentaminen työelämään	7,56	8,00	1,79	0	10
Päihde- ja muu kuntoutus	7,52	8,00	1,88	0	10
<i>Rikosoikeudellisten seuraamusten muut tavoitteet</i>					
Yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen	8,18	8,00	1,72	0	10
Uhrien menetysten korvaaminen	8,18	9,00	1,87	0	10
Vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta	7,40	8,00	2,51	0	10
Yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttaminen	7,26	8,00	1,96	0	10
Uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun edistäminen	6,70	7,00	2,22	0	10
Varoittavana esimerkkinä toimiminen	6,06	7,00	2,62	0	10
Kostaminen	1,68	0,00	2,28	0	10

Kuten pääluvussa 3 mainitsin, aiemmissa tutkimuksissa varoittavana esimerkkinä toimiminen sekä yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen yhdistyvät saman tavoitteen alle. Tämä tekee tulosten tulkinnan mielenkiintoiseksi, sillä yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen nähdään taulukon 2 tulosten mukaan kaikista tärkeimmäksi tavoitteeksi yhdessä uhrien menetysten korvaamisen kanssa, kun taas varoittavana esimerkkinä toimiminen on suomalaisten mielestä yksi vähiten tärkeistä tavoitteista.

Aikaisemmissa tutkimuksissa yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen sekä varoittavana esimerkkinä toimiminen on molemmat nähty hyvin tärkeiksi tavoitteiksi (Gottfredson & Taylor 1984, 196–197; Roberts & Gebotys 1989, 396; Doob 2000, 329; Bondeson 2005, 430–432; Gromet & Darley 2009, 1–14). Taulukko 2 paljastaa siis hyvin mielenkiintoisen eron varoittavana esimerkkinä toimimisen tavoitteen suhteen aikaisempien tutkimusten tulosten ja suomalaisten suhtautumisen välillä. Uhrien vastaanottamia korvauksia taas ei ole tutkittu juurikaan, verrattuna kuntouttamiseen ja retributiiviseen kostavaan rankaisuun. Korvaukset on kuitenkin koettu yhtä tärkeäksi kuin kuntoutus yhdessä tutkimuksessa (Doob 2000, 329). Uhrin

menetysten korvaamisen tärkeys yleisesti ottaen myös nousee, jos vastaajat tarkastelevat tilannetta uhrin näkökulmasta (Gromet & Darley 2009, 1–14).

Taulukon 2 mukaan sosiaalipoliittisten tavoitteiden kanssa suunnilleen yhtä tärkeiksi tavoitteiksi nähdään yhteiskunnasta vaarallisten rikollisten eristämisen tavoite keskiarvolla 7,40, sekä yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttamisen tavoite keskiarvolla 7,26. Myös mediaanilla tarkasteltuna nämä molemmat tavoitteet ovat suomalaisten mielestä yhtä tärkeitä kuin sosiaalipoliittiset tavoitteet. Mielenkiintoista kuitenkin on, että keskihajonnan perusteella suomalaiset eivät ole yhtä yhtenäisiä näiden kahden tavoitteen tärkeydestä verrattuna sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin. Suomalaiset ovat merkittävästi yhtenäisempiä yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttamisen tavoitteen tärkeydestä, sen keskihajonnan ollessa 1,96, kun taas vaarallisten rikollisten eristämisen tavoitteen keskihajonta on huomattavasti suurempi, 2,51. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta on koettu kohtuullisen tärkeäksi tavoitteeksi (Gottfredson & Taylor 1984, 196–197; Warr & Stafford 1984, 99–100; Bondeson 2005, 430–432).

Verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksia taulukossa 2 aiempien tutkimusten tuloksiin, on huomioitava yksi keskeinen ero tämän tutkimuksen ja aikaisempien tutkimusten välillä. Tässä tutkimuksessa vastaajilla oli arvioitavana huomattavasti suurempi määrä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Tämä on seikka, joka saattaa vaikuttaa myös siihen, miten eri tavoitteiden tärkeyttä suhteessa toisiin tavoitteisiin on vastattaessa arvioitu. Esimerkiksi Gottfredsonin ja Taylorin (1984) tulokset yllättivät heidät, sillä he olivat odottaneet yhteensä neljästä tavoitteesta vaarallisten rikollisten eristämisen yhteiskunnasta olevan kansalaisille tärkeämpi tavoite. Yhteiskuntavastaisiin asenteisiin vaikuttamisen tavoitetta ei ole tutkittu aiemmissä tutkimuksissa.

Taulukon 2 mukaan suomalaiset kokevat kolme rikosoikeudellista tavoitetta vähemmän tärkeiksi kuin sosiaalipoliittiset kuntouttavat tavoitteet: uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun edistämisen, varoittavana esimerkkinä toimimisen sekä kostamisen. Uhrien ja tekijöiden kohtaamisen ja sovittelun tavoite on keskiarvoltaan 6,70, ja se on näistä kolmesta vähiten tärkeästä näin ollen tärkein. Tätä verrattain tuoretta rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitetta ei ole tarkasteltu aikaisemmissä tutkimuksissa. Keskiarvolla mitattuna kaksi vähiten tärkeintä tavoitetta suomalaisille ovat varoittavana esimerkkinä toimimisen tavoite, 6,06, sekä rikollisille kostamisen tavoite, 1,68. Kuten edellä mainitsin, varoittavana esimerkkinä toimimisen tavoite on koettu aiemmissä tutkimuksissa kohtuullisen tärkeäksi (Gottfredson &

Taylor 1984, 196–197; Roberts & Gebotys 1989, 396; Doob 2000, 329; Bondeson 2005, 430–432; Gromet & Darley 2009, 1–14). Suomalaiset eivät ole kovinkaan yhtenäisiä minkään tavoitteen tärkeydestä, vaan keskihajonta on kohtalaisen suurta jokaisen kolmen kohdalla, jos niitä verrataan muiden tavoitteiden keskihajontoihin.

Tutkimustulokseni eivät taulukon 2 perusteella tue aikaisempaa tutkimusperinnettä, jossa retributiivinen kostava rankaisu asettuu usein ensisijaiseksi ja täten tärkeimmäksi rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteeksi (Warr & Stafford 1984; Bondeson 2005; Gromet & Darley 2009). Tämä on hyvin kiinnostava löydös, mutta terminologian vaihtelevuus tutkimusten välillä selittänee tulosta ainakin osittain. Hyvin harvoissa aikaisemmissa tutkimuksissa käytetään nimenomaan termiä kosto. Usein käytössä on rankaisu (*punishment*), retribuutio (*retribution*), takaisinmaksu ja välillä katuminenkin (Gottfredson & Taylor 1984; Warr & Stafford 1984; Oswald ym. 2002; Bondeson 2005), jotka kaikki asettuvat retributiivisen, rankaisevan kostotavoitteen alle. Thomsonin ja Ragonan (1987, 347) tutkimuksessa toisaalta korostetaan, että rankaisu (*punishment*) ja kosto (*vengeance*) eivät ole sama asia, eikä tavoitteena kosto koettu ollenkaan tärkeäksi tavoitteeksi, toisin kuin pelkkä rankaisu.

Roberts ja Gebotys (1989, 389) puolestaan pohtivat, että kansalaiset eivät koe rankaisevia tavoitteita tärkeiksi, koska he eivät kehtaa valita niitä tai ne eivät ole tuttuja heille. Heidän mukaansa kansalaiset saattaisivat kokea koston tärkeämmäksi tavoitteeksi, mutta koska terminä se on polarisoiva ja negatiivispainotteinen, sitä ei haluta valita. Rikosoikeudellisen tavoitteen lisäksi kosto tai kostavuus voidaan nähdä asenteena, joka selittää suhtautumista rikosoikeudellisiin tavoitteisiin. Tällöin se on negatiivisesti yhteydessä kuntouttamiseen ja positiivisesti yhteydessä ankarampiin tavoitteisiin kuten retribuutioon ja vaarallisten rikoksenteekijöiden eristämiseen. (McKee & Feather 2008, 143.)

Verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksia aikaisemman tutkimusperinteen tuloksiin, on myös otettava huomioon, että tulosten eroavaisuuksiin voi vaikuttaa myös se, että osa aiemmista tutkimuksista on melko vanhoja (Gottfredson & Taylor 1984; Warr & Stafford 1984; Thomson & Ragona 1987; Cullen ym. 2000; Doob 2000). Lisäksi vain harvat tutkimukset ovat pohjoismaalaisia (Bondeson 2005), eikä suomalaisia tutkimuksia ole juurikaan (ks. kuitenkin Kääriäinen 2018c). Viimeinen kiinnostava havainto sosiaalipoliittisten tavoitteiden suhteutumisesta muihin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteisiin oli vastaajien monipuoliset valinnat tärkeysarvojen kohdalla. Jokaisen tavoitteen kohdalla pienimmäksi

arvoksi ainakin yksi vastaaja oli valinnut pienimmän luvun 0 ja suurimmaksi arvoksi suurimman luvun 10. Tulosten keskihajonnat peilaavat arvojen vaihtelua. Vaikka jokaisen tavoitteen kohdalla ainakin yksi henkilö on kokenut tavoitteet ei ollenkaan tärkeäksi (0) sekä erittäin tärkeäksi (10), näihin ääripäihin sijoittuvia vastauksia ei ole niin paljon, että se tekisi keskihajonnasta merkittävän suurta. Vastaukset keskittyvät siis kohtuullisen lähelle jokaisen tavoitteen keskiarvoa, eikä minkään tavoitteen keskihajonta oli erityisen suurta.

5.2 Sosiodemografisten tekijöiden sekä väkivallan tai varkauden uhriksi joutumisen yhteys suhtautumiseen rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista

Seuraavaksi tarkastelen binääristen analyysien avulla, mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, miten tärkeinä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteina päihde- ja muuta kuntoutusta sekä koulutusta ja valmentamista työelämään pidetään. Taulukossa 3 esittelen tulokset sukupuolen, iän, koulutustason, asuinalueen, työmarkkina-aseman, sekä oman tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhrikokemuksen yhteydestä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeänä pitämiseen.

Yleinen ja hyvin kiinnostava havainto on, että suhtautumista päihde ja muun kuntoutuksen tavoitteen tärkeyteen selittää huomattavasti useampi tekijä kuin suhtautumista koulutukseen ja valmentamiseen työelämään. Ensinnäkin taulukko 3 osoittaa, että suhtautumisessa päihde- ja muun kuntoutuksen tavoitteeseen on eroja sukupuolen mukaan. Naiset kokevat päihde- ja muun kuntouttamisen selvästi tärkeämmäksi tavoitteeksi kuin miehet.

Aiemmat tutkimustulokset sosiaalipoliittisten tavoitteiden ja sukupuolen yhteydestä ovat vaihtelevia. Monessa tutkimuksessa on havaittu, että naiset kokevat kuntoutuksen tärkeämmäksi kuin miehet (Applegate ym. 2002, 94–96; Mackey ym. 2006, 154–161; Falco & Turner 2013, 637). Toisaalta sekä Warr ja Stafford (1984, 99–104) että Sims ja Johnston (2004, 283) eivät havainneet tutkimuksessaan yhteyttä sukupuolen ja kuntoutuksen tärkeäksi kokemisen välillä. Bondesonin (2005, 430–432) tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että miehet kokevat varoittavana esimerkkinä toimimisen sekä yleisen lainkuulaisuuden ylläpitämisen tärkeimpinä tavoitteina kuin naiset. Van Kesteren (2009, 36–38) tarkasteli tutkimuksessaan rankaisevuutta, jonka voi karkeasti nähdä olevan päinvastainen tavoite kuntouttamiselle. Hänen tutkimuksessa miehet ovat rankaisevampia kuin naiset, eli he valitsevat naisia useammin ankarampia rangaistuksia. Tämän perusteella miesten voidaan ajatella kokevan muut, rankaisevammat tavoitteet tärkeämmiksi kuin päihde- ja muun

kuntouttamisen, kun taas naiset kokevat vähemmän rankaisevat tavoitteet, kuten päihde- ja muun kuntoutuksen, tärkeämpänä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteena.

Toiseksi taulukko 3 osoittaa, että ikä on yhteydessä suhtautumiseen päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeydestä. Nuoret, eli 18–34-vuotiaat, kokevat tämän sosiaalipoliittisen tavoitteen selvästi tärkeämmäksi kuin vanhin, eli 66–87-vuotiaiden ikäluokka. Kiinnostavaa on, että vain vanhin ikäluokka eroaa nuorimmasta, kun taas kaksi keskimmäistä ikäluokkaa eivät eroa asenteiltaan nuorimmasta ikäluokasta. Huomattavaa on myös, että ero nuorimman ja vanhimman ikäluokan välillä on melko suuri. Päihde- ja muun kuntoutuksen tavoitteen tärkeyttä arvioitiin asteikolla 0–10, jossa suuremmat arvot viittaavat tavoitteen pitämiseen tärkeänä. Vanhemman ikäluokan regressiokerroin on $-0,739$, mikä tarkoittaa, että vanhin ikäluokka sijoittuu jopa 0,7 numeron verran matalammalle vastausasteikossa kuin nuorin ikäluokka.

Warr ja Stafford (1984, 99–104) ovat miettineet, voisiko iän yhteys rikosoikeudellisten seuraamusten tärkeänä pitämiseen johtua ainakin osittain uhriksi joutumisen kokemuksesta sekä siitä kumpuavasta vihasta, koska heidän mukaan uhriksi joutumisen todennäköisyys kasvaa iän myötä. He pohtivat myös koulutuksen osittaista, iän kautta kulkevaa yhteyttä, sillä nuoremmista ikäluokista suuremmalla osalla on korkeampi koulutus kuin vanhemmilla ikäluokilla.

Iän ja rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden tärkeänä pitämisen yhteyttä tutkittaessa on lisäksi huomioitava se, että suomalainen kriminaalipolitiikka on muuttunut huomattavasti 1900-luvun aikana. Esimerkiksi Suomen kuntouttamistavoitetta vastaava hoitoideologia sai kritiikkiä 1960-luvulta lähtien (Laine 2002, 131; Lappi-Seppälä 2006, 157; Tyni 2015, 27), mikä saattaa selittää ainakin osittain sitä, miksi iäkkäämmät henkilöt eivät koe päihde- ja muun kuntoutuksen tavoitetta yhtä tärkeäksi kuin nuorin ikäluokka. Vastaavasti kriminaalipolitiikassa mielenkiinto siirtyi kuntoutuksen kehittämiseen 2000-luvun taitteessa (Kivivuori ym. 2018, 331–332), mikä voi selittää nuorimman ikäluokan kokemusta päihde- ja muusta kuntouttamisesta tärkeänä tavoitteena. Kyse on siis siitä, että kulloinkin vallalla oleva kriminaalipolitiikka heijastuu näkemyksiin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden tärkeydestä.

Taulukko 3 Rikosseuraamusten sosiaalipoliittisten tavoitteisiin suhtautumiseen yhteydessä olevat tekijät (binääriset tarkastelut), regressiokertoimet ja niiden tilastolliset merkitsevyydet (keskivirheet)

	Päihde- ja muu kuntoutus	Koulutus ja valmentaminen työelämään
Sukupuoli		
Nainen	ref.	ref.
Mies	-0,346** (0,106)	-0,196 (0,102)
Ikä		
18–34-vuotias	ref.	ref.
35–50-vuotias	0,081 (0,172)	0,111 (0,166)
51–65-vuotias	-0,383 (0,160)	-0,074 (0,155)
66–87-vuotias	-0,739*** (0,162)	-0,280 (0,156)
Koulutus		
Korkeakoulutus	ref.	ref.
Keskitason koulutus	-0,592*** (0,121)	-0,620*** (0,115)
Matala koulutus	-1,04*** (0,171)	-0,779*** (0,163)
Asuinalue		
Helsinki-Uusimaa	ref.	ref.
Etelä-Suomi	-0,200 (0,168)	-0,326 (0,160)
Länsi-Suomi	-0,201 (0,154)	-0,246 (0,147)
Pohjois-Suomi ja Itä-Suomi	-0,002 (0,148)	-0,144 (0,141)
Työmarkkina-asema		
Työssäkäyvä	ref.	ref.
Työtön	-0,149 (0,223)	-0,185 (0,216)
Eläkkeellä	-0,588*** (0,114)	-0,281 (0,110)
Muu	-0,083 (0,201)	0,159 (0,193)
Oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhrikokemus		
Kyllä	ref.	ref.
Ei	-0,360** (0,138)	-0,054 (0,132)

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Kolmanneksi taulukon 3 keskeinen tulos on koulutuksen erittäin vahva yhteys päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeänä pitämiseen. Korkeasti koulutetut pitävät kuntoutusta huomattavasti tärkeämpänä tavoitteena kuin matalasti tai keskitasoisesti kouluttautuneet: mitä matalampi koulutus on, sitä vähemmän tärkeäksi tavoite nähdään. Matalasti koulutettujen regressiokerroin on -1,04. Tämä tarkoittaa, että vastausasteikolla 0–10 matalasti koulutetut sijoittuvat peräti yli yhden kokonaisluvun matalammalle kuin korkeasti koulutetut. Myös ero korkeasti koulutettujen

ja keskitason koulutuksen saaneiden välillä on melko suuri, sillä keskitasoisesti koulutettujen regressiokerroin on -0,592.

Tulos koulutuksen merkityksestä saa tukea myös aiemmasta tutkimusperinteestä, sillä myös siinä on havaittu yhteys koulutuksen ja kuntouttamistavoitteen tärkeänä pitämisen välillä (Warr & Stafford 1984, 99–100; Sims & Johnston 2004, 284; Bondeson 2005, 430–432). Lisäksi Van Kesteren (2009, 38) on todennut, että yleinen korkeampi rankaisukeskeisyys on yleisempää matalammin koulutettujen keskuudessa: matalammin koulutetut valitsevat useammin ankarampia rangaistuksia. Päihde- ja muu kuntoutus tavoitteena ei ole rankaisevimmasta päästä, ja rankaisevat tavoitteet nähdään usein vanhoillisempina seuraamusten tavoitteina kuin kuntoutus. Koska korkeammin koulutetuilla on todettu olevan suvaitsevammat arvot kuin matalammin koulutetuilla, ne voivat myös heijastua käsityksiin eri tavoitteiden tärkeydestä. Koulutetummat henkilöt saattavatkin olla avoimempia tavoitteille, joiden keskiössä ei ole ankara rikoksenteijän rankaisu. (Warr & Stafford 1984, 103.)

Neljänneksi työmarkkina-aseman osalta havaitsin, että eläkkeellä olevat henkilöt kokevat päihde- ja muun kuntoutuksen vähemmän tärkeäksi tavoitteeksi kuin työssäkäyvät henkilöt. Taulukko 3 osoittaa, että myös tässä suhteessa ero työssäkäyvien ja eläkkeellä olevien välillä on merkittävä: eläkkeellä olevien regressiokerroin on -0,588, eli he sijoittuvat vastausasteikolla sen verran työssäkäyviä matalammalle. Aiemmissa tutkimuksissa työmarkkina-aseman merkitystä ei ole tarkasteltu, eli tältä osin kyseessä on uusi tutkimustulos. Huomioitavaa kuitenkin on, että merkittävä tekijä tässä yhteydessä saattaa olla työmarkkina-aseman sijaan, tai sen ohella, ikä. Kuten aiemmin havaitsin, vanhin ikäluokka koki päihde- ja muun kuntoutuksen selvästi vähemmän tärkeäksi kuin nuorin ikäluokka, ja suurin osa eläkkeellä olevista henkilöistä kuuluneen vanhimpaan ikäluokkaan.

Viimeiseksi havaitsin, että henkilön tai hänen kotitaloutensa jäsenen joutuminen väkivallan tai varkauden uhriksi on yhteydessä suhtautumiseen päihde- ja muun kuntoutuksen tavoitteen tärkeydestä. Taulukko 3 osoittaa, että jos henkilö itse tai hänen kotitaloutensa jäsen on joutunut väkivallan tai varkauden uhriksi, he kokevat päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeämmäksi tavoitteeksi kuin ne, jotka eivät ole. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tarkasteltu uhrikokemuksen yhteyttä rankaisevampiin asenteisiin, ei nimenomaan rikosoikeudellisiin tavoitteisiin. Näiden tutkimusten tulokset ovat olleet vaihtelevia: joissain tutkimuksissa uhriksi joutuneet ovat vähemmän rankaisevia (Van Kesteren 2009, 38–39), kun taas toisissa tutkimuksissa (Van Kesteren & Van Dijk 2008, 169–170) uhriksi joutuneet ovat hieman

rankaisevampia kuin ne, joilla ei ole uhrikokemusta taustalla. Myös Sessar (1992, teoksessa Van Kesteren 2009, 36) toteaa, että lievän rikoksen uhriksi joutuminen voi johtaa keskitasoiisiin rankaisunäkemyksiin, koska uhriksi joutuneilla on realistisempi käsitys rikostilanteesta ja oikeusjärjestelmästä. Näihin tuloksiin viitaten, uhriksi joutuneet henkilöt saattavat kokea päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeämmäksi tavoitteeksi heidän omakohtaisen kokemuksen takia.

Taulukon 3 selittävästä tekijöistä ainoastaan asuinalue ei ole yhteydessä suhtautumiseen päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeydestä tavoitteena, mikä on kiinnostava tulos. Esimerkiksi Bondeson (2005, 431–432) on tuonut esille urbanisaation vaikutuksen pohjoismaalaisten käsityksiin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista. Tätä tulosta voi selittää Prattin (2008a, 124–125; 2008b, 285) mainitsema suomalaisen väestön homogeenisyys, samanlaisuus, joka loi pohjan pohjoismaisen kriminaalipolitiikan erityisyydelle. Maahanmuuton lisääntyminen on vähentänyt väestön homogeenista luonnetta, mutta Pratt (2008b, 285) korostaa, että Suomessa maahanmuutolla ei ole vielä ollut yhtä merkittävää vaikutusta väestön homogeenisyyteen kuin muissa Pohjoismaissa, esimerkiksi Ruotsissa. On mahdollista, että tämän takia eroavaisuuksia asuinalueiden välillä ei ilmene. Toisaalta tulokset saattavat johtua myös asuinalueita kuvaavan muuttujan uudelleenluokittelusta, jossa asuinalueet on luokiteltu suuralueisiin. Tulos saattaisi olla eri, mikäli asuinalueita olisi ollut mahdollista mitata jollain hienojakoisemmalla muuttujalla.

Toisen sosiaalipoliittisen tavoitteen, koulutuksen sekä valmentamisen työelämään osalta, vain yksi taulukon 3 selittävästä tekijöistä on yhteydessä käsityksiin tavoitteen tärkeydestä. Tämä tekijä on koulutus. Kuten päihde- ja muun kuntoutuksen kohdalla, korkeasti koulutetut pitävät koulutusta ja valmentamista työelämään tärkeämpänä tavoitteena kuin matalasti tai keskitasoisesti koulutetut. Koulutuksen merkitys koulutusta ja valmentamista työelämään tärkeänä pitämiseen on erittäin vahva. Matalasti koulutettujen regressiokerroin on $-0,779$, mikä tarkoittaa, että matalasti koulutetut sijoittuvat yli $0,7$ numeron verran matalammalle vastausasteikossa kuin korkeasti koulutetut. Myös ero korkeasti koulutettujen ja keskitason koulutuksen saaneiden välillä on suuri, sillä keskitasoisesti kouluttautuneilla regressiokerroin on $-0,620$. Tulos koulutuksen merkityksestä on linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa (Warr & Stafford 1984, 99–100; Sims & Johnston 2004, 283–284; Bondeson 2005, 431–432).

Hyvin yllättävä havainto on puolestaan se, että taulukon 3 mukaan sukupuoli, ikä, asuinalue, työmarkkina-asema tai uhrikokemus eivät ole yhteydessä näkemykseen tavoitteen tärkeydestä.

Tämä tulos on mielenkiintoinen, sillä olisi voinut olettaa, että eri sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeänä pitämistä selittäisi suurin piirtein samat tekijät. Varsinkin, kun sekä päihde- ja muun kuntoutus että koulutus ja valmentaminen työelämään rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteina voidaan nähdä asettuvan saman laajemman kuntouttamistavoitteen alle.

Taulukon 3 perusteella selittävät tekijät eivät kuitenkaan näytä olevan samoja koulutusta lukuun ottamatta. Toisaalta taulukossa 2 havaitsin, että keskihajonta suomalaisten näkemyksissä tämän tavoitteen suhteen oli vähäistä, mikä ainakin osittain selittänee saatua tulosta. Suomalaiset ovat siis yhtenäisiä tämän tavoitteen tärkeydestä. Aiemmasta tutkimusperinteestä löytyy kuitenkin osittain tukea tälle löydökselle. Esimerkiksi sukupuoli ei ollut yhteydessä näkemyksiin kuntoutuksen tärkeydestä Warrin ja Staffordin (1984, 99–104) sekä Simsin ja Johnstonin (2004, 283) tutkimuksissa. Toisaalta kaksi muuta taustatekijää, ikä ja asuinalue, olivat yhteydessä näkemyksiin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteiden tärkeydestä (Warr & Stafford 1984, 99–104; Bondeson 2005, 430–432). Työmarkkina-aseman ja uhrikokemuksen yhteyttä käsityksiin rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista taas ei ole aiemmin tutkittu.

5.3 Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin suhtautumista selittävät tekijät

Analyysin viimeisenä vaiheena tarkastelen lineaarisen regressioanalyysin monimuuttujamallinnuksella tarkemmin sitä, mitkä tekijät selittävät rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeänä pitämistä. Esitän tulokset taulukossa 4. Ensimmäinen ja yleinen havainto on se, että monimuuttujamallinnus muuttaa ja tarkentaa aiemmin esitettyjä binääristen analyysien tuloksia hieman päihde- ja muun kuntouttamistavoitteen osalta, kun taas koulutuksen ja valmentamisen työelämään tavoitteen kohdalla tulokset säilyvät samanlaisina kuin binäärisissä analyyseissä. Tämän takia seuraavaksi keskityn tulosten raportointiin päihde- ja muun kuntoutuksen osalta.

Taulukon 4 mukaan päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeyttä selittää kolme sosiodemografista taustatekijää. Tuloksista havaitsen ensinnäkin, että monimuuttujamallin tulokset osittain vahvistavat binäärisen mallin tuloksia päihde- ja muun kuntoutuksen osalta. Tämä on tilanne sukupuolen, iän, koulutuksen ja asuinalueen kohdalla. Naiset, nuorin ikäluokka ja korkeasti koulutetut kokevat päihde- ja muun kuntouttamisen tärkeämmäksi rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiseksi tavoitteeksi kuin miehet, vanhin ikäluokka ja matalammin koulutetut. Lisäksi monimuuttujamalli vahvistaa binääristen analyysien tulosta siitä, että asuinalue ei selitä suhtautumista tähän tavoitteeseen.

Regressiokertoimet pienentyvät sukupuolen, ikäluokan ja koulutuksen osalta jonkin verran suhteessa binäärisin tarkasteluihin. Tästä huolimatta niin koulutuksen kuin vanhimman ikäluokankin kohdalla regressiokertoimet ovat kohtalaisen suuria suhteutettuna vastausasteikkoon 0–10. Nämä tekijät ovat merkityksellisiä selittäjiä sen suhteen, kuinka tärkeänä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteena päihde- ja muuta kuntoutusta pidetään. Tosin nuorimman ja vanhimman ikäluokan osalta on huomioitava, että tulos on muuttunut taulukon 3 tilastollisesti erittäin merkitsevästä taulukon 4 tilastollisesti melkein merkitseväksi.

Toiseksi taulukon 4 tulokset osoittavat, että joidenkin muuttujien osalta binäärisissä analyyseissa havaittu yhteys häviää, kun muiden selittävien tekijöiden yhteydet otetaan huomioon. Monimuuttujamalli siten tarkentaa binääristen analyyysien tulosta sekä työmarkkina-aseman että oman tai kotitalouden jäsenen kokeman väkivallan tai varkauden osalta. Kun muiden selittävien tekijöiden yhteydet otetaan huomioon, työmarkkina-asema ja uhriksi joutuminen eivät ole yhteydessä suhtautumiseen päihde- ja muun kuntoutuksen tavoitteen tärkeydestä. Aiemmissa tutkimuksissa uhriksi joutumisen kokemusta ovat tutkineet Van Kesteren (2009, 38) sekä Van Kesteren ja Van Dijk (2008, 169–170). Heidän tutkimuksensa tukee myös nyt saatuja taulukon 4 tuloksia siitä, ettei yhteyttä uhriksi joutumisen kokemusten ja rankaisevuuden välillä juurikaan ole, vaikka jälkimmäisessä tutkimuksessa uhriksi joutuneet olivat hyvin vähäisesti rankaisevampia. Pseudoselityksasteen (Nagelkerke) mukaan malli selittää päihde- ja muun kuntoutuksen tärkeänä pitämisen varianssista kuusi prosenttia.

Koska koulutustaso osoittautui hyvin merkittäväksi tekijäksi selittämään käsityksiä päihde- ja muun kuntoutuksen tavoitteen tärkeydestä, lisätarkasteluna ajoin päihde- ja muuta kuntoutusta koskevan regressiomallin jättämällä tiettyjä muuttujia vuorotellen pois monimuuttujamallista (näiden lisätarkasteluiden tulokset eivät ole mukana taulukossa 4). Koulutuksen tai sukupuolen jättäminen pois regressiomallista ei vaikuttanut tuloksiin. Sen sijaan iän jättäminen pois muutti tuloksia työmarkkina-aseman osalta. Ilman ikää eläkkeellä olevat henkilöt kokevat päihde- ja muun kuntoutuksen vähemmän tärkeäksi tavoitteeksi kuin työssäkäyvät henkilöt. Muutos on looginen, sillä vanhimmassa ikäluokassa voidaan olettaa olevan eläkkeellä olevia enemmän kuin muissa luokissa.

Taulukko 4. Rikosseuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin suhtautumiseen yhteydessä olevat tekijät, regressiokertoimet (keskivirheet)

	Päihde- ja muu kuntoutus	Koulutus ja valmentaminen työelämään
Sukupuoli		
Nainen	ref.	ref.
Mies	-0,262* (0,105)	-0,113 (0,102)
Ikä		
18–34-vuotias	ref.	ref.
35–50-vuotias	0,006 (0,181)	0,064 (0,175)
51–65-vuotias	-0,331 (0,178)	-0,017 (0,171)
66–87-vuotias	-0,514* (0,227)	-0,112 (0,220)
Koulutus		
Korkeakoulutus	ref.	ref.
Keskitason koulutus	-0,509*** (0,124)	-0,576*** (0,120)
Matala koulutus	-0,811*** (0,180)	-0,690*** (0,174)
Asuinalue		
Helsinki-Uusimaa	ref.	ref.
Etelä-Suomi	-0,136 (0,165)	-0,236 (0,160)
Länsi-Suomi	-0,193 (0,152)	-0,187 (0,147)
Pohjois-Suomi ja Itä-Suomi	0,043 (0,147)	-0,054 (0,142)
Työmarkkina-asema		
Töissä	ref.	ref.
Työtön	0,020 (0,223)	-0,022 (0,217)
Eläkkeellä	-0,089 (0,173)	-0,064 (0,167)
Muu	0,164 (0,214)	0,292 (0,206)
Oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhrikokemus		
Kyllä	ref.	ref.
Ei	-0,192 (0,138)	0,023 (0,134)
N	1237	1239
R² (Nagelkerke)	0,064	0,036

* p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

Kuten jo edellä totesin, koulutuksen ja valmentamisen työelämään osalta monimuuttujamallin tulokset vahvistavat binäärisen mallin tuloksia. Taulukko 4 osoittaa, että vain koulutus on yhteydessä käsityksiin tavoitteen tärkeydestä: korkeasti koulutetut kokevat koulutuksen ja valmentamisen työelämään tärkeämmäksi tavoitteeksi kuin matalasti tai keskitasoisesti koulutetut suomalaiset. Sekä matalasti koulutettujen että keskitason koulutuksen saaneiden regressiokertoimet ovat hieman matalammat taulukossa 4 kuin binäärisissä tarkasteluissa

taulukossa 3. Tästä huolimatta matalasti koulutettujen regressiokerroin on $-0,690$ ja keskitason koulutettujen $-0,576$, mikä kuvastaa sitä, että korkeasti koulutetut pitävät koulutusta ja valmentamista työelämäänsä selvästi tärkeämpänä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteena kuin matalasti tai keskitasoisesti koulutetut.

Sen sijaan sukupuoli, ikä, asuinalue, työmarkkina-asema eikä oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhriksi joutumisen kokemus ole taulukon 4 mukaan yhteydessä käsityksiin koulutuksen ja valmentamisen työelämäänsä tavoitteen tärkeydestä. Pseudoselityksasteen (Nagelkerke) mukaan malli selittää koulutuksen ja valmentamisen työelämäänsä tavoitteen tärkeänä pitämisen varianssista vajaa neljä prosenttia.

Koska koulutustaso osoittautui ainoaksi tekijäksi selittämään käsityksiä koulutuksen ja valmentamisen työelämäänsä tärkeydestä, ajoin lisätarkasteluna regressiomallin, josta poistin koulutuksen (tämän lisätarkastelun tulos ei ole mukana taulukossa 4). Koulutuksen poistaminen monimuuttujamallista muutti tulosta vain asuinalueen osalta. Kun koulutus on poistettu mallista, Helsinki-Uudenmaan alueella asuvat kokevat koulutuksen ja valmentamisen työelämäänsä tärkeämmäksi rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiseksi tavoitteeksi kuin Etelä-Suomessa asuvat. Helsinki-Uudenmaan ja muiden asuinalueiden välillä vastaavaa muutosta ei tapahtunut. Helsinki-Uudenmaan ja Etelä-Suomen välillä havaittu ero koulutuksen poistamisen jälkeen on mielenkiintoinen havainto, varsinkin, koska asuinalue ei binäärisissä tarkasteluissa ollut yhteydessä koulutuksen ja valmentamisen työelämäänsä tavoitetta tärkeänä pitämiseen. Tämä viittaa siihen, että kyseessä on useamman muuttujan yhteisvaikutuksesta johtuva muutos.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelin suomalaisten käsityksiä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista. Tarkastelun kohteena oli kaksi kuntouttamisen muotoa: päihde- ja muu kuntoutus sekä koulutus ja valmentaminen työelämään. Lisäksi tarkastelin selittävätkö sukupuoli, ikä, koulutus, asuinalue, työmarkkina-asema taikka henkilön oma tai kotitalouden jäsenen väkivallan tai varkauden uhriksi joutuminen sitä, miten tärkeinä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisia tavoitteita pidetään.

Tutkimukseni ensimmäinen keskeinen tulos on se, että sosiaalipoliittiset kuntouttavat tavoitteet ovat suomalaisille tärkeitä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita. Vain kaksi muuta tavoitetta, yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen sekä uhrien menetysten korvaaminen, koetaan tärkeämmiksi tavoitteiksi. Vaikka molemmat sosiaalipoliittiset tavoitteet ovat suomalaisille tärkeitä, niistä koulutus ja valmentaminen työelämään koetaan hieman tärkeämmäksi.

Moni asia saattaa selittää tätä tulosta. Uusimmissa hallitusohjelmissa näkyy jonkin tasoinen sosiaalipoliittinen ote kriminaalipolitiikassa (ks. Valtioneuvoston kanslia 2015, 36–37; Valtioneuvoston julkaisuja 2019a, 74–79; Valtioneuvoston julkaisuja 2019b, 76–80; Valtioneuvoston julkaisuja 2023, 190–196), mikä todennäköisesti peilaa myös kansalaisten suhtautumista näihin tavoitteisiin. Kun hallitusohjelmissa painotetaan rikosseuraamusasiakkaiden kuntoutustarpeita, päihdekuntoutusta, päihhteettömyyttä sekä rikollisuuteen johtavia juurisyitä, on todennäköistä, että sosiaalipoliittisia tavoitteita korostava näkemys heijastuu myös kansalaisten mielipiteeseen näiden tavoitteiden tärkeydestä.

Tuoreimmassa Petteri Orpon hallitusohjelmassa suunnataan muun muassa lisää resursseja päihdehoitoon sekä väkivalta- ja seksuaalirikoksiin syyllistyneiden kuntoutukseen. Hallitusohjelmassa nousee esille myös uhrien menetysten korvaamisen tärkeys ja sen rooli suunnitellussa kriminaalipolitiikassa. Hallituksen tavoitteena on selvittää mahdollisuuksia korottaa rikosuhrimaksuja ja tarkastella mahdollisuuksia uudistaa itse rikosvahinkolaki. (Valtioneuvoston julkaisuja 2023, 182–195.) Tutkimuksessani uhrin korvaukset olivatkin yksi suomalaisten kaikista tärkeimmistä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista, joten hallitusohjelman suunnitelmat vaikuttavat olevan linjassa väestön näkemyksen kanssa siitä, että uhrien menetysten korvaaminen on keskeistä.

Rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisten tavoitteiden tärkeyttä suomalaisille saattaa selittää myös suomalaisen rikosentorjunnan ja kriminaalipolitiikan tiivis yhteys hyvinvointivaltioon. Kuten pääluvussa 2 toin esille, suomalainen kriminaalipolitiikka on kehittynyt tiiviissä yhteydessä hyvinvointivaltion ja sosiaalipolitiikan kehityksen rinnalla. Nykyisessä rikosentorjunnassa kouluohjelmat, koulutuspaketit, neuvolat ja muut hyvinvointialueiden tarjoamat palvelut ovat osa rikosentorjuntaa (Lappi-Seppälä ja Tonry 2011, 23–24), mikä saattaa heijastua myös kansalaisten asenteisiin. Tämäkin näkökulma on havaittavissa Petteri Orpon hallitusohjelmassa (Valtioneuvoston julkaisuja 2023, 182), missä moniammatillinen yhteistyö on osa nuoriso- ja jengirikollisuuden torjumista. Sosiaalipoliittisia tavoitteita ei siis nähdä erillisinä rikosentorjunnasta, mikä saattaa selittää suomalaisten näkemyksiä niin päihde- ja muun kuntoutuksen kuin koulutuksen ja valmentamisen työelämääinkin tärkeydestä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteina.

On hyvin mielenkiintoista, että koulutus ja valmentaminen työelämään on kahdesta sosiaalipoliittisesta tavoitteesta hieman tärkeämpi, sillä voisi olettaa, että koulutusta ja työelämään valmentamista ei osattaisi mieltää rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteeksi samalla tavalla kuin päihde- ja muuta kuntoutusta. Kuten mainittu, aiemmassa tutkimusperinteessä koulutus ja valmentaminen työelämään eivät ole läsnä tavoitteina samalla tavalla kuin pelkkä kuntouttaminen. On siis mahdollista, että näissä aikaisemmissa tutkimuksissa vastaajat eivät ole osanneet mieltää kuntoutuksen olevan paljon muutakin kuin pelkkää päihdekuntoutusta. Omassa tutkimuksessani nämä kaksi tavoitetta on erillään, minkä vuoksi tutkimukseni tuokin uuden näkökulman tutkimusperinteeseen.

Koulutuksen ja valmentamisen työelämään tärkeyttä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteina suomalaisille saattaa selittää myös se, että kyseisten tavoitteiden kautta rikosseuraamusasiakas voi tulla takaisin osaksi yhteiskuntaa, minkä voi olettaa olevan tärkeää kansalaisille. Työmarkkinakelpoisuuden kehittäminen ja työtoiminta rangaistuksen aikana ovatkin keskeisiä tapoja edistää rikosseuraamusasiakkaan integroitumista osaksi yhteiskuntaa. (Thompson 2000, 241, Rikosseuraamuslaitos 2013, 6; Rikosseuraamuslaitos 2017b, 4–7; Mertanen & Brunila 2018, 165–168).

Tulokseni osoittavat, että rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet ovat tärkeitä suomalaisille, mutta silti molempien tavoitteiden käytännön toteuttamisen kohdalla on vakaviakin haasteita, mikä on mielenkiintoinen yhtälö. Kuten tutkimukseni johdannossa kävi ilmi, Rikosseuraamuslaitoksen resurssija on leikattu jo vuosien ajan, mikä on johtanut siihen,

että rikosseuraamusasiakkaita ei voida kuntouttaa tarpeeksi tai ollenkaan (Kuivas 2023). Päihde- ja muu kuntoutus on suomalaisille tärkeää, mutta rikosseuraamusjärjestelmän panostus tavoitteen toteuttamiseen ei kohtaa tätä näkemystä. Toisaalta esimerkiksi Petteri Orpon hallitusohjelmassa on kuitenkin tavoitteena lisätä päihde- ja muun kuntoutuksen taloudellisia resursseja (Valtioneuvoston kanslia 2023, 191).

Myös koulutuksen ja valmentamisen työelämään osalta on havaittavissa vastaavia haasteita, vaikka tavoitteena se on suomalaisten mielestä jopa hieman tärkeämpi kuin päihde- ja muu kuntoutus. Suomalaisessa kriminaalipolitiikassa korostetaan koulutuksen tärkeyttä, mutta todellisuudessa siinä on merkittäviä puutteita (Koski & Miettinen 2007, 4–6; 81–83; 107). Esimerkiksi tutkimukseni johdannossa Turun Sanomien (Härkönen 2016) artikkelissa kävi ilmi, että Suomessa vankilarangaistusta suorittavat rikosseuraamusasiakkaat osallistuvat koulutukseen hyvin harvoin. Aiemmat tutkimukset myös osoittavat, että esimerkiksi suljetuissa vankiloissa opintojen suorittaminen voi olla lähes mahdotonta (Hartoneva ym. 2023, 140–141).

Esittelin tutkimukseni alussa suomalaista kriminaalipolitiikkaa vuosikymmeniä kuvanneen fraasin, ”sosiaalipolitiikka on parasta kriminaalipolitiikkaa”, mikä nousi kriminaalipolitiikan diskurssiin 1960-luvulla. Onkin mahdollista todeta, että tutkimukseni tulokset tukevat kyseisen lausahduksen sanomaa, sillä rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittiset tavoitteet ovat suomalaisille tärkeitä.

Yleisen lainkunnioituksen ylläpitäminen, uhrien menetysten korvaaminen ja kaksi sosiaalipoliittista tavoitetta ovat suomalaisille tärkeimpiä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita. Mikään näistä tavoitteista ei ole erityisen ankarasti rankaiseva luonteeltaan. Tutkimukseni tulokset tukevatkin esimerkiksi Gottfredsonin ja Taylorin (1984, 195) vuosikymmeniä vanhaa tulosta siitä, etteivät kansalaiset ole niin rankaisevia kuin luullaan. Tutkimuksessani kostaminen ei kuitenkaan ole ainoa ankarammin rankaiseva tavoite: vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta koettiin keskiarvallisesti vain jonkin verran vähemmän tärkeäksi tavoitteeksi kuin kaksi sosiaalipoliittista tavoitetta.

Sosiaalipoliittisten tavoitteiden lisäksi nykyisessä hallitusohjelmassa onkin havaittavissa myös ankaria, rankaisevampia kriminaalipoliittisia tavoitteita, jotka heijastelevat aikaisemmassa tutkimusperinteessä vallinnutta ajatusta rankaisukeskeisyyden kasvusta (ks. Cullen ym. 2000, 1–2; Oswald ym. 2002, 85; Gromet & Darley 2009, 1). Näitä tavoitteita ovat esimerkiksi törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen sekä kyseisen rikoksen tunnusmerkistön muokkaaminen ankarammaksi, katujengitoimintaan liittyvien rikosten

rangaistusten koventaminen sekä vaarallisimpien vankien vapautumisen estäminen uuden varmuusvankeuden avulla.

Tutkimukseni toinen keskeinen tulos on se, että päihde- ja muuta kuntoutusta sekä koulutusta ja valmentamista työelämään selittää pitkälti eri tekijät. Koulutus on ainoa tekijä, joka selittää suhtautumista molempiin tavoitteisiin: korkeammin koulutetut kokevat molemmat sosiaalipoliittiset tavoitteet tärkeämmiksi kuin matalammin koulutetut. Päihde- ja muun kuntoutuksen kohdalla koulutuksen lisäksi sukupuoli ja ikä selittävät suhtautumista tavoitteen tärkeyteen: naiset ja nuorin ikäluokka näkevät tavoitteen tärkeämmäksi kuin miehet ja vanhin ikäluokka.

Tämäkin tulos saattaa johtua monista asioista. Esimerkiksi päihde- ja muulla kuntoutuksella on suurempi rooli aikaisemmassa tutkimusperinteessä kuin koulutuksella tai valmentamisella työelämään. Valitsin selittävät tekijät tämän aikaisemman tutkimusperinteen pohjalta, joten on mahdollista, että koulutusta ja valmentamista työelämään selittää jotkin muut tekijät, joita en ole ottanut huomioon tutkimuksessa. Toiseksi on mahdollista, että suomalaiset ovat niin yhtenäisiä koulutuksen ja valmentamisen työelämään tärkeydestä tavoitteena, että monet taustatekijät eivät selitä suhtautumista siihen.

Tutkimukseni erityinen rajoite on siinä, että vastaajille tavoitteiden tärkeys saattaa riippua siitä mikä rikoslaji, seuraamustyyppi tai millainen rikoksentekijä on kyseessä. Erilaisille rikoksille saatetaankin nähdä tärkeänä erilaiset tavoitteet. Vakaville rikoksille, kuten tapolle, tärkeäksi nähdään vaarallisten rikollisten eristäminen yhteiskunnasta. (Roberts & Gebotys 1989, 398.) Rikoksen luonteella on myös todettu olevan merkitystä tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu lisätiedon saamisen vaikutusta rankaiseviin asenteisiin. Tavallisesti kun vastaaja saa tarkentavia tietoja tietystä rikoksesta ja oikeusprosessista, rankaisevuus laskee, mutta tiettyjen rikoslajien kohdalla käy päinvastoin. Jos kyseessä on esimerkiksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja vastaajat saavat tarkentavia yksityiskohtia rikoksesta, rankaisevuus nousee ja vastaajat valitsevat ankarampia rangaistusvaihtoehtoja. (Roberts, Hough, Jackson & Gerber 2012, 1086–1088; Kääriäinen 2018b, 420–423.) Myös Kääriäisen (2018a, 166) tutkimus osoittaa, että suomalaiset olisivat valmiita antamaan ankaria rankaisuja huumausaineiden käyttöön liittyvissä rikoksissa. Toisaalta alkoholin väärinkäyttöön ei liittynyt vastaavanlaisia ankaria näkemyksiä. Tulevaisuudessa olisikin siis tärkeää tutkia kansalaisten suhtautumista rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin suhteessa erilaisiin rikoksiin ja rikoksentekijöihin.

Tutkimukseni teoreettiseksi heikkoudeksi nousi aikaisemman tutkimusperinteen terminologian moninaisuus ja yhdenmukaisuuden puute, erityisesti koskien tutkielmani rikosentekijöille kostamisen tavoitetta. Monissa tutkimuksissa ankarimpana tavoitteena oli rankaisu, retribuutio tai takaisinmaksu, ei kosto kuten omassa tutkimuksessani (esim. Thomson & Ragona 1987; Gottfredson & Taylor 1984; Bondeson 2005; Gromet ja Darley 2009), mikä teki tulosten tulkinnan monimutkaiseksi. Suomenkielisessä kirjallisuudessa sanaa kosto käytetään enemmän kuin englanninkielisessä kirjallisuudessa. Eräässä tutkimuksessa jopa tehtiin tarkka rajanveto koston (*vengeance*) sekä ankarimman rankaisutavoitteen (*punishment*) välille. Tällöin vastaajat eivät nähneet kosta ollenkaan tärkeäksi tavoitteeksi, mutta rankaisun kyllä. (Thomson & Ragona 1987.) Kosto on terminä myös hyvin ankara ja negatiivissävytteinen, mikä saattaa selittää sitä, miksi tutkimuskirjallisuudessa muut ankarat, lähes koston rinnastettavat termit ovat yleisempiä. Terminologiaan liittyvä monitahoisuus kuitenkin osoitti tarpeen yhtenäisemmän terminologian kehittämiseksi. Lisäksi tutkimukseni heikkous on matala vastausprosentti. Vaikka kato oli tutkimuksessa suurta, aineiston vastausprosentti, 21,4, on silti tavanomainen kiintiöpoimintamenetelmälle.

Rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteita ja erityisesti sosiaalipoliittisia tavoitteita tulisi tutkia Suomessa lisää, sillä aikaisempaa tutkimusta aiheesta on hyvin niukasti. Erityisesti suomalaista ja pohjoismaalaista tutkimusta tarvitaan lisää, koska kriminaalipoliittisissa päätöksissä julkisella mielipiteellä on yhä enemmän painoarvoa (ks. Jerre 2012, 40–41; Jerre 2013, 101). Väestön mielipiteet voivat myös kehittää kriminaalipoliittista keskustelua eteenpäin. Tämän vuoksi on äärimmäisen tärkeää saada yksityiskohtaisempia havaintoja kansalaisten käsityksistä rikosoikeudellisten seuraamusten tavoitteista, mikä havainnollistaa suomalaisten oikeustajun tilannetta.

Tutkimukseni tulokset linkittyvät myös vahvasti siihen, koetaanko yhteiskunnan toimet rikosentorjunnassa riittäviksi, minkä takia aihepiirin laajempi tutkiminen on aiheellista ja ajankohtaista. Lisäksi tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia omaa tutkimustani laajemmin muiden yleisten taustatekijöiden, kuten tulojen, siviilisäädyn tai puoluekannan mahdollisia yhteyksiä käsityksiin rikosoikeudellisten seuraamusten sosiaalipoliittisista tavoitteista.

Lähteet

- Allen, L. C., MacKenzie, D. L. & Hickman, L. J. (2001). The effectiveness of cognitive behavioral treatment for adult offenders: methodological, quality-based review. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. 45(4), 509-510.
- Ammatillinen koulutus ja työelämätaidot: Työtoiminnan kehityssuunnat vuosille 2018–2020.* (2017b). Rikosseuraamuslaitos. 4–7.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/N2SOorSVWL/Ammatillinen_koulutus_ja_tyoelamataidot_2018_-_2020.pdf
 (Viitattu 15.6.2023)
- Anttila, I. (1986). *Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka*. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus. 9–15.
- Anttila, I., Heinonen, O., Koskinen, P. & Lahti, R. (1974). *Rikollisuus ongelmana: kriminaalipolitiikan perusteet*. Helsinki. Tammi. 11; 93–129.
- Applegate, B. K., Cullen, F. T. & Fisher, B. S. (2002). Public views toward crime and correctional policies. *Journal of Criminal Justice*. 30(2). 135–136.
- Balvig, F., Gunnlaugsson, H., Jerre, K., Tham, H. & Kinnunen, A. (2015). The public sense of justice in Scandinavia: A study of attitudes towards punishments. *European Journal of Criminology*. 12(3), 342–361.
- Blencow, A. (18.9.2023). *Sisäministeri esittää Suomeen tehostettuja ruumiintarkastuksia – Vihreiden Virta: Voi tulla haasteita perustuslain kanssa*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20050751> (Viitattu 26.9.2023)
- Blomster, P. & Muiluvuori M-L. (2011). Rikosseuraamusasiakkaiden määrä ja rakenne. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg H. (toim). *Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä*. Vantaa. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. 141–144.
- Bondeson, U. V. (2005). Perceptions of Criminal Justice Policy in Scandinavia. Teoksessa Bondeson, U. V. (toim). *Crime and justice in Scandinavia*. Kööpenhamina. Thomson. 430–432.
- Cullen, F.T., Fisher, B.S. & Applegate, B.K. (2000). Public Opinion about Punishment and Corrections. *Crime and Justice*. 27; 47–53.

- Cullen, F. T., Pealer, J. A., Fisher, B.S., Applegate B.K. & Santana S. A. (2002). Public support for correctional rehabilitation in America: change or consistency?. Teoksessa Roberts, J. & Hough, M. (toim.) *Changing attitudes of punishment*. Willan Publishing. 135–138.
- Demker, M., Towns, A., Duus-Otterstrom, G. & Sebring, J. (2008). Fear and punishment in Sweden: Exploring penal attitudes. *Punishment & Society*. 10(3). 319.
- Doble, J. (2002). Attitudes to punishment in the US – punitive and liberal opinions. Teoksessa Roberts, J. & Hough, M. (toim.) *Changing attitudes of punishment*. Willan Publishing. 150.
- Doob, A. N. (2000). Transforming the punishment environment: Understanding public views of what should be accomplished at sentencing. *Canadian Journal of Criminology*. 42(3). 329.
- Falco, D. & Turner, N. C. (2013). Examining Causal Attributions Towards Crime on Support for Offender Rehabilitation. *American Journal of Criminal Justice*. 39(3). 167.
- Gottfredson, S. D. & Taylor, R. B. (1984). Public policy and prison populations: measure opinions about reform. *Judicature*. 68(3). 190–197.
- Gromet, D. M. & Darley, J. M. (2009). Punishment and Beyond: Achieving Justice Through the Satisfaction of Multiple Goals. *Law & Society Review*. 43(1). 13–29.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi*. HE 263/2004. Finlex.
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040263> (Viitattu 16.6.2023)
- Hannula, I. (2004). *Rikosoikeudellinen järjestelmä kriisissä: tutkimus kansalaissodan ja 1930-luvun alun kriisin vaikutuksista vankilukuun, rikoslainsäädäntöön ja oikeudenkäyttöön*. Helsinki. Suomalainen lakimiesyhdistys. 258–271; 485.
- Hartoneva, A., Martikainen, J., Pajuoja, J. & Vartia, M. (2023). *Uudistettu Rikosseuraamuslaitos: Oikeudellinen käsikirja*. Tietosanoma. 47–53; 138–142.
- Hyvinvointivaltion kriminaalipolitiikka: kriminaalipolitiikan toimintaohjelma vuosille 2007-2011*. (2007). Oikeusministeriö. Helsinki. 4–6.
- Häkkinen, E. (2016). Kansantalous, hyvinvointi- ja demokratiamalli rikosoikeuden vaihtelujen selittäjinä. *Oikeus*. (45)3. 346.
- Häkkinen, E. (2018). Increasing Salience of Crime Control in Finnish Parliamentary Data from the 1970s to the 2000s. *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*. 6(2). 173–174.

- Häkkinen, E. (2020a). *Institutionalistinen kriminaalipolitiikan teoria ja suomalaisen rikosoikeuden muotoutuminen 1910-luvulta 2010-luvulle*. Helsinki. Helsingin yliopisto. 20–26; 83; 90–91.
- Häkkinen, E. (2020b). Welfare state development and Finnish Criminal justice reform from the 1910s to the 1960s. *Punishment & Society*. Sagepub. (24)1. 11–12.
- Härkönen, R. (2.2.2016). Suomi on Pohjoismaiden surkein vankien opetuksessa. Turun Sanomat. <https://www.ts.fi/uutiset/845424> (Viitattu 25.10.2023)
- Jerre, K. (2012). Public Opinion on Appropriate Sentences – which Public, which Opinion? *European Journal on Criminal Policy and Research*. 19(1). 40–41.
- Jerre, K. (2013). Contradictory Expectations on Society’s Reaction to Crime. A Qualitative Study of How People View the Objectives of Society’s Reaction to Crime and How These Objectives Can Be Fulfilled. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 14(2). 98–114.
- Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007). *Määrällisiä tarinoita : monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo. WSOY. 40-43.
- Kaarlejärvi, K. & Puumalainen, J. (toim.) (2019). *Vankeusaika mahdollisuutena! -hankkeen loppuraportti Hyviä käytäntöjä rikostaustaisten osallisuuden ja työllistymisen edistämiseen*. Kuntoutussäätiön työselosteita 62/2019. <https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2019/06/Vankeusaika-mahdollisuutena-hankkeen-loppuraportti-final.pdf> (Viitattu 15.6.2023)
- Kekkonen, J. & Inha, J. (2003). *Muutos ja jatkuvuus: näköaloja oikeushistoriaan: Jukka Kekkonen juhla kirjja 1953-12/10-2003*. Helsinki. Talentum. 184–185; 188; 225–228; 326–327.
- Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. (2018). *Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa* [2. painos]. Helsinki. Gaudeamus. 312; 331–332.
- Koski, L. & Miettinen, K. (2007). *Vangit koulutuksessa Selvitys vankien koulutukseen osallistumisesta, oppivalmiuksista ja -strategioista sekä opetuksen laadusta*. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2007. 4–107. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/oJ202Cg6R/3-2007_Vangit_koulutuksessa_wep.pdf (Viitattu 15.6.2023)

- Kuivas, E. (13.11.2023). *Törkeästä rattijuopumuksesta tuomittu Pekka sai apua alkoholismiin, kun systeemi kerrankin toimi*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20059677> (Viitattu 13.11.2023)
- Kääriäinen, J. (2016). *Suomalaisten oikeustaju: kansalaiset 2016*. Versio 2.0 (2018-05-30). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3162> (Viitattu 24.3.2022)
- Kääriäinen, J. (2018a). Attitudes and public punishment preferences: Finnish results of Scandinavian sense of justice research. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 19(2). 156; 166–167.
- Kääriäinen, J. (2018b). Knowledge, punitive attitudes and punitive gap: Finnish Findings. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 25(4). 410–423.
- Kääriäinen J. (2018c). *Seven Criminal Cases – Comparing Finnish Punishment Policies and Finns’ Punishment Preferences*. Research Briefs 27/2018. Helsingin yliopisto. 1–32.
- Laaksonen, T. & Tyni, S. (2015). Kognitiivis-behavioraalisen STOP-kuntoutusohjelman vaikuttavuudesta suomalaisilla seksuaalirikosvangeilla. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 52(4). 313.
- Lahti, R. (1996) Rikoslain kokonaisuudistus ja seuraamusjärjestelmän kehittämislinja. Teoksessa Lahti, R. (toim). *Kohti rationaalista ja humaania kriminaalipolitiikkaa: omistettu Inkeri Anttilalle 29.11.1996*. Helsinki. Helsingin yliopisto, rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitos. 135.
- Lahti, R. (2013). Rikosoikeustiede ja rikosoikeuden yleiset opit – kehityssuuntia 1960-luvulta 2010-luvulle. Teoksessa Lahti, R. (toim.) *Rikosoikeuden muutos 1960-luvulta 2010-luvulle. Pekka Koskisen (1943–2011) muistojulkaisu*. Forum Iuris. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. 65.
- Lahti, R. (2021). *Towards an efficient, just and humane criminal justice: Nordic essays on criminal law, criminology and criminal policy 1972-2020*. Helsinki. The Finnish Lawyers’ Association. 69–71; 197.
- Laine, M. (2002). Kuntoutus vankilan tehtävänä. Teoksessa Salminen, M. & Toivonen, K. (toim). *Vankeinhoidon perusteet*. Helsinki. Tietosanoma. 123–134.
- Laine, M. (2007). *Kriminologia ja rankaisun sosiologia*. Helsinki. Tietosanoma. 192–196.
- Laine, M. (2011). Rankaisu ja kuntoutus. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg H. (toim). *Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä*. Vantaa. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. 18.
- Laitinen, A. & Aromaa, K. (1993). *Näkökulmia rikollisuuteen*. Helsinki. Hanki ja jää. 20–25.

- Laitinen, J. (2002). Suomen vankeinhoidon historiaa. Teoksessa Salminen, M. & Toivonen, K. (toim). *Vankeinhoidon perusteet*. Helsinki. Tietosanoma. 297–299.
- Lappi-Seppälä, T. (2006). *Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka*. Helsinki. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. 67; 157.
- Lappi-Seppälä, T. (2007). Rangaistuskäytännön hinta. *Tiede, taide ja köyhä kansa*. 9–11; 22–25; 40–41.
- Lappi-Seppälä, T. (2012). Penal Policies in the Nordic Countries 1960–2010. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 13(1). 87–88; 104–107.
- Lappi-Seppälä, T. (2013). Kriminaalipolitiikan Muutostrendejä. Teoksessa; Lahti, R. (toim.) *Rikosoikeuden muutos 1960-luvulta 2010-luvulle. Pekka Koskisen (1943–2011) muistojulkaisu*. Forum Iuris. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. 17–52.
- Lappi-Seppälä, T. (2021). Tilastot ja vertailut osana kriminaalipolitiikan tutkimusta. Teoksessa Nieminen, K. & Lähteenmäki, N. (toim). *Empiirinen oikeustutkimus*. Gaudeamus. Helsinki. 107–112.
- Lappi-Seppälä, T. & Tonry, M. (2011). Crime, Criminal Justice, and Criminology in the Nordic Countries. *Crime and Justice*. 40(1). 5; 23–29.
- Lavikkala, R. (2011). Vaikuttavan rikosseuraamustyön kysymyksiä. Teoksessa Lavikkala, R. & Linderborg H. (toim). *Rikosseuraamustyön kehittämisen kysymyksiä*. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. 93–140.
- Linderborg, H., Blomster, P., Muiluvuori, M-L., Tyni, S. & Laurila, T. (2015). *Yhtenäinen organisaatio – yhtenäinen laatu? Tutkimus vankeuden ja yhdyskuntaseuraamusten laatutekijöistä Rikosseuraamuslaitoksessa*. Rikosseuraamuslaitos. 7–12.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/UjCnIXVyx/RISE_2_2015_YhtOrganisaatioYhtLaatuWEB_261020_15_sisluettelo.pdf (Viitattu 1.6.2023)
- Littunen, J. (2013). Poliittikkaa kriminaalipolitiikassa – tapauskuvaus sakon muuntorangaistuksesta 2000-luvulla. Teoksessa Hinkkanen, V. & Mäkipää, L. (toim). *Suomalainen kriminaalipolitiikka: näkökulmia teoriaan ja käytäntöön: Tapio Lappi-Seppälän juhla-kirja*. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. 161.
- Mackey, D. A., Courtright, K. E. & Packard, S. H. (2006). Testing the Rehabilitative Ideal among College Students. *Criminal Justice Studies*. 19(2). 154–161.

- Matikkala, J. (2021). *Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä* [Toinen, uudistettu ja ajantasaistettu painos]. Helsinki. Edita. 1; 14; 111-113.
- McKee, I. R. & Feather, N. T. (2008). Revenge, Retribution, and Values: Social Attitudes and Punitive Sentencing. *Social Justice Research*. 21(2). 143.
- Melander, S. (2013). Eurooppalasuva kriminaalipolitiikka. Teoksessa Hinkkanen, V. & Mäkipää, L. (toim). *Suomalainen kriminaalipolitiikka: näkökulmia teoriaan ja käytäntöön: Tapio Lappi-Seppälän juhlaKirja*. Helsinki: Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta. 54–61; 74–75.
- Mertanen, K. & Brunila, K. (2018) Prison Break. Education of young adults in closed prisons—building a bridge from prison to civil society?. *Education Inquiry*. 9(2). 161–168.
- Mohell, U. & Pajujoja, J. (2006). *Vankeuspaketti: vankeinhoidon kokonaisuudistus käytännössä*. Helsinki. Tietosanoma. 13–14; 232–237.
- Mäkelä, J. (2.2.2020). *Rikostoimittaja ja kirjailija Tuomas Rimpiläinen kritisoi Suomen lieviä rangaistuksia erityisesti taposta: ”Ihmishengen pystyy sovittamaan 4-4,5 vuoden istumisella”*. Maaseudun tulevaisuus.
<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/fl1727613-2f7b-5c54-afa2-f5d16d70df5d>
(Viitattu 10.11.2023)
- Mäntysalo, J. (9.10.2021). *Ihmisen voi hakata julmasti henkivieveriin joutumatta vankilaan – törkeistä pahoinpitelyistä annetaan hämmästyttävän lieviä tuomioita*. Yle.
<https://yle.fi/a/3-12131304> (Viitattu 20.11.2023)
- Nummenmaa, L. (2023). Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Tammi. 320–321.
- Nuotio, K. (1996). Yleinen lainkuulaisuus ja lain yleinen kunnioittaminen. Teoksessa Lahti, R. (toim). *Kohti rationaalista ja humaania kriminaalipolitiikkaa: omistettu Inkeri Anttilalle 29.11.1996*. Helsinki. Helsingin yliopisto, rikos- ja prosessioikeuden sekä oikeuden yleistieteiden laitos. 135.
- Oikeusministeriö. (2023). *Uusi seksuaalirikoslaki*.
<https://oikeusministerio.fi/seksuaalirikoslaki> (Viitattu 15.6.2023)
- Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019*. (2019a). Valtioneuvoston julkaisuja. 74–78. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-756-7> (Viitattu 6.5.2023)

- Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019.* (2019b).
Valtioneuvoston julkaisuja. 76–80. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>
(Viitattu 6.5.2023)
- Oswald, M. E., Hupfeld, J., Klug, S. C. & Gabriel, U. (2002). Lay-perspectives on criminal deviance, goals of punishment, and punitivity. *Social Justice Research*. 15(2). 85–98.
- Palmén, T. (15.10.2022). *Miten suljettuihin vankiloihin virtaa jatkuvasti huumeita? ”Koko ajan uusia tapoja”*. MTV Uutiset. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/miten-suljettuihin-vankiloihin-virtaa-jatkuvasti-huumeita-koko-ajan-uusia-tapoja/8549300#gs.6qbcep> (Viitattu 23.10.2023)
- Piquero, A. R. & Steinberg, L. (2010). Public preferences for rehabilitation versus incarceration of juvenile offenders. *Journal of Criminal Justice*. 38(1). 1–6.
- Pratt, J. (2008a). Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism. *British Journal of Criminology*. 48(2). 119–137.
- Pratt, J. (2008b). Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part II: Does Scandinavian Exceptionalism Have a Future? *British Journal of Criminology*. 48(3). 275–292.
- Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015.* (2015). Valtioneuvoston kanslia. 36–37. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-181-7>
(Viitattu 6.5.2023)
- Reinboth, S. (23.11.2019). *Väkivaltarikollisten kuntoutusohjelman vaikutus on olematon: uusivat rikoksen jopa nopeammin kuin muut*. Helsingin Sanomat.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006318262.html> (Viitattu 25.10.2023)
- Roberts, J. V. & Gebotys, R. J. (1989). The purposes of sentencing: public support for competing aims. *Behavioral Sciences & the Law*. 7(3). 387–402.
- Roberts, J. V. & Stalans, L. J. (2004). Restorative Sentencing: Exploring the Views of the Public. *Social Justice Research*. 17(3). 315–334.
- Roberts, J., Hough, M., Jackson, J. & Gerber, M. (2012). Public Opinion Towards The Lay Magistracy And The Sentencing Council Guidelines: The Effects of Information on Attitudes. *The British Journal of Criminology*. 52(6). 1086–1088.
- Rikosseuraamuslaitos. (2022). *Työ*.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikoksestatuomituille/vangeille/tyotansiotjarahankaytto/tyo.html> (Viitattu 13.6.2023)

- Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2016.* (2017a). Rikosseuraamuslaitos. 13.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/OEnaT5BkF/RISE_Tilastoja_2016.pdf (Viitattu 23.5.2023)
- Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2017.* (2018). Rikosseuraamuslaitos. 13.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/xD59k9cWF/RISE_Tilastoja_2017.pdf (Viitattu 23.5.2023)
- Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2018.* (2019). Rikosseuraamuslaitos. 13.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/AWHmQGSQj/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2018_WWW2.pdf (Viitattu 23.5.2023)
- Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2022.* (2023). Rikosseuraamuslaitos. 13.
https://rikosseuraamus.fi/material/sites/rise_ja_rskk_yhteiset/dokumentit/p8tplmqm0/RISE_Tilastollinen_vuosikirja_2022_FI.pdf (Viitattu 5.9.2023)
- Salminen, M. (2002). Vankeinhoidon tulevaisuus: suunnittelun lähtökohdat. Teoksessa Salminen, M. & Toivonen, K. (toim). *Vankeinhoidon perusteet*. Helsinki. Tietosanoma. 308–309.
- Schenck, L. (2005). *Nordic prison education a lifelong learning perspective*. Kööpenhamina: Nordic Council of Ministers. 15–16.
- Sims, B. & Johnston, E. (2004). Examining Public Opinion about Crime and Justice: A Statewide Study. *Criminal Justice Policy Review*. 15(3). 283–284.
- Suomalaisten oikeustaju: kansalaiset 2016* [koodikirja]. (2020). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. 2.
- Suomela, M. (2002). Kognitiivis-behavioraaliset toimintaohjelmat. Teoksessa Salminen, M. & Toivonen, K. (toim). *Vankeinhoidon perusteet*. Helsinki. Tietosanoma. 221-238.
- Tervo, O. (26.11.2020). *Miksi toiseen ihmiseen kohdistuvasta rikoksesta voi saada pienemmän tuomion kuin omaisuusrikoksesta? Syyt ovat historiassa ja demokratiassa*. Yle. <https://yle.fi/a/3-11621330> (Viitattu 25.10.2023)
- Thomson, D. R. & Ragona, A. J. (1987). Popular moderation versus governmental authoritarianism: an interactionist view of public sentiments toward criminal sanctions. *Crime and Delinquency*. 33(3). 337–357.
- Thompson, J. (2000). Bewilderment: Preparing prisoners for 'real' work in the fictional world of prison. *Community, Work & Family*. 3(3). 241.

- Turvallisuustalkoot. Kansallinen rikosentorjuntaohjelma.* (1998). Oikeusministeriö. Ei sivunumeroita.
<https://rikosentorjunta.fi/documents/5235988/5514024/1999+Turvallisuustalkoot.pdf/e5e43f45-c294-4698-9ec1-1adf33c5bd65/1999+Turvallisuustalkoot.pdf?t=1509719686000> (Viitattu 2.5.2023)
- Tyni, S. (2015). *Vankeinhoidon vaikuttavuus: onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita?* Helsinki. Rikosseuraamuslaitos. 8; 15–18; 27–29; 53.
- Tyni, S. & Aaltonen, M. (2021). Vankeusaikaisten kuntoutusohjelmien vaikutusarvioinnit ja arvioitavuus. *Kriminologia*. 1(1). 39–55.
- Tyni, S. & Blomster, P. (2012). Vähentävätkö vankitoiminnot uusintarikollisuutta? *Yhteiskuntapolitiikka*. 77(6). 632–633.
- Tyni, S., Keinänen A. & Kipinoinen, K. (2014). *Cognitive Skills -ohjelman vaikutukset vankien ajatteluun, motivaatioon ja uusintarikollisuuteen: tulokset, ongelmat ja mahdollisuudet*. Edilex. 20.
- Työtoiminnan linjaukset vuosille 2013–2020.* (2013). Rikosseuraamuslaitos.
https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/Yw90rx517/Tyotoiminnan_linjaukset_2013-2020_PIENI.pdf (Viitattu 14.6.2023)
- Törnudd, P., Anttila, I., Aromaa, K., Jaakkola, R., Lappi-Seppälä, T. & Takala, H. (1996). *Facts, values and visions: essays in criminology and crime policy*. Helsinki. National Research Institute of Legal Policy. 15.
- Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023.* (2023.) Valtioneuvoston julkaisuja. 190–196.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Viitattu 5.9.2023)
- Van Kesteren, J. N. & Van Dijk J. (2008). Key victimological findings from the International Crime Victim Survey. Teoksessa Shoham, S., Knepper, P. & Kett, M. (toim.) *International Handbook of Victimology*. Boca Raton. CRC Press. 169–170.
- Van Kesteren, J. N. (2009). Public Attitudes and Sentencing Policies Across the World. *European Journal on Criminal Policy and Research*. 15(1–2). 25–46.
- Villman, E. (2022). Nykyiset teoriat eivät pysty selittämään irtautumisprosessin moninaisuutta. *Haaste*. 4. <https://rikosentorjunta.fi/-/haaste-4-22-nykyiset-teoriat-eivat-pysty-selittamaan-irtautumisprosessin-moninaisuutta> (Viitattu 15.6.2023)

- Von Hofer, H. & Lappi-Seppälä, T. (2013). The development of crime in light of Finnish and Swedish criminal justice statistics, circa 1750–2010. *European Journal of Criminology*. 11(2). 172.
- Warr, M. & Stafford, M. (1984). Public goals of punishment and support for the death penalty. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. 21(2). 95-111.
- Weisburd, D., Farrington, D. P., Gill, C., Ajzenstadt, M., Bennett, T., Bowers, K., Caudy, M. S., Holloway, K., Johnson, S., Lösel, F., Mallender, J., Perry, A., Tang, L. L., Taxman, F., Telep, C., Tierney, R., Tfofi, M. M., Watson, C., Wilson, D. B. & Wooditch, A. (2017). What Works in Crime Prevention and Rehabilitation: An Assessment of Systematic Reviews. *Criminology & Public Policy*. 16(2). 415–449.
- Yhdistymisen aika: Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009*. (2010). Rikosseuraamuslaitos. 12. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6DprSgykx/Vuosikertomus_2009.pdf (Viitattu 14.6.2023)